

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos (specializacija – specialiojo ugdymo koordinavimas) magistrantūros
studijų programa

Aurelija Juknaitė

**MOKINIŲ, TURINČIŲ SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ,
MOKYMO SI SĖKMĖS VEIKSNIAI**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė –
doc. Irena Kaffemanienė*

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta teorinė mokymosi ypatumų bei mokymosi veiksnių analizė, kurios metu susisteminti duomenys ir išskirti mokymosi sėkmės veiksniai, susiję su mokinio šeima, santykiais su bendraklasiais bei mokytoja, mokyklos aplinka ir požiūriu į save, kaip į mokinį.

Anketinės apklausos metodu buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – išsiaiškinti, mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ir specialiųjų pedagogų nuomonę, kokie veiksniai lemia sėkmingą mokymąsi. Atlikta statistinė duomenų analizė. Anketos apdorotos taikant SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) kompiuterinę programą ir *Microsoft Office Excel* programą. Duomenims apdoroti taikyta faktorinė analizė, duomenų sutankinimas ir apskaičiuoti dažniai.

Tyrimo dalyvavo mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų (N=150) ir specialieji pedagogai (N=50).

Empirinėje dalyje nagrinėjami mokymosi sėkmę lemiantys veiksniai, susiję su šeimos ir mokyklos aplinka, santykiais su bendraklasiais bei mokytojais ir požiūriu į save, kaip į mokinį.

Svarbiausios empirinio tyrimo išvados:

1. Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, išskyrė veiksnius, kurie lemia sėkmingą mokymąsi, tai tėvų skatinimas mokytis; palankios sąlygos mokytis namuose; geri santykiai su šeimos nariais; teigiami santykiai su bendraklasiais ir mokytojais; siekimas gauti kuo daugiau žinių, kurias panaudos ateityje.
2. Specialieji pedagogai išskyrė tokius sėkmingo mokymosi veiksnius: tėvų skatinimas mokinius mokytis; saugumas klasėje ir mokykloje; mokiniams teikiama pagalba pamokų metu; teigiamų santykių palaikymas su klasės draugais.
3. Lyginant gautus duomenis, specialiųjų pedagogų ir mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, galima teigti, kad abi respondentų grupės išskyrė panašius mokymosi sėkmės veiksnius, susijusius su šeimos aplinka, santykiais su mokytojais ir bendraklasiais.

Esminiai žodžiai: mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, specialieji pedagogai, mokymosi veiksniai.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
Įvadas	4
1 skyrius. SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ MOKYMO SI YPATUMAI	8
1.1. Mokymosi veiksniai	8
1.1.1. Mokymosi motyvacijos samprata.....	8
1.1.2. Aplinkos veiksniai, skatinantys sėkmingą mokymąsi.....	12
1.1.2.1. Šeimos aplinka	13
1.1.2.2. Mokyklos aplinka	16
1.1.2.3. Santykiai su mokytoja ir bendraklasiais	17
1.1.2.4. Požiūris į save patį	20
1.2. Mokymo ir mokymosi samprata	22
1.3. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi ypatumai	24
2 skyrius. MOKINIŲ, TURINČIŲ SPECIFINIŲ MOKYMO SI SUTRIKIMŲ, IR SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ IŠSKIRIAM I MOKYMO SI SĖKMĖS VEIKSNIAI	26
2.1. Tyrimo metodika	26
2.2. Respondentai	26
2.3. Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, mokymosi sėkmės veiksmių vertinimas	28
2.4. Specialiųjų pedagogų išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai	40
2.5. Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų mokymosi sėkmės veiksmių vertinimo palyginimas	43
Išvados	48
Literatūra	49
Summary	53
Priedai	54

Ivadas

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Mokinių sėkmingo mokymosi priežastis lemia kiekvieno moksleivio individualūs asmenybės ypatumai: tai charakteris, gebėjimas susikaupti ir priimti gaunamą informaciją, ją panaudoti. Įtakos turi ir socialiniai veiksniai: visuomenė, šeima ir mokykla (Barkauskaitė, Vasiliauskas, ir kt., 2003).

Teigiamą mokinių požiūrį mokymosi atžvilgiu lemia patiriama sėkmė, geros mokymosi sąlygos, teigiamas mikroklimatas mokykloje ir klasės aplinkoje, bendravimas ne tik su bendraamžiais, mokytoja, bet ir su tėvais bei kitais šeimos nariais. Pabrėžiama, kad mokinys, turintis kuo geresnes sąlygas mokytis mokykloje ir namuose, gali siekti geresnių rezultatų.

Žinoma, norint išsiaiškinti, kokie veiksniai gali lemti mokymosi motyvaciją, nereikėtų pamiršti ir tėvų, kurie nuolatos bendrauja ir praleidžia daug laiko su savo vaikais. Rupšienė (2000) nurodo, kad šeima vaikui suteikia pačias pagrindines žinias ir formuoja vaiko asmenybę. Manoma, kad vaikas, augantis išsilavinusioje šeimoje gali pasiekti aukštesnių rezultatų, nei vaikas augantis asocialioje šeimoje.

Mokyklos aplinka, tai mokytojai, administracija bei klasės draugai gali lemti mokinio mokymosi sėkmę. Butkienė, Kepalaitė (1996) nurodo, kad moksleivio noras mokytis stiprėja, kai mokykloje jam suteikiamos kuo geresnės sąlygos žinioms įgyti, pamokų metu nepavargsta nuo gaunamo informacijos kiekio ir yra darbingas, mokytojų dėstoma mokymosi medžiaga patraukli ir suprantama. Nepaisant to, mokinių mokymosi sėkmė taip pat priklauso ir nuo mokytojo elgesio, bendravimo bei darbo stiliaus.

Užsienio autoriai Gage ir Berliner (1994) teigia, jei mokytojas mano, jog vaiko sėkmingo mokymosi priežastis yra jo turimi gabumai, tuomet atitinkamai su juo elgiasi, t.y. sudaro palankesnes sąlygas jo gabumams plėtotis. Kita vertus, kai mokytojui atrodo, jog mokinys yra negabus, sudaro neigiamo savęs vertinimo įspūdį, kuris padeda formuotis neigiamam vaiko savęs vertinimui, laukiamoms nesėkmėms, pastoviam nerimui netinkamai atlikti užduotis ir būti blogai įvertintam. Visi šie veiksniai slopina mokymosi motyvaciją siekti aukštesnių rezultatų.

Mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi sėkmės veiksniai gali lemti tolimesnį jų norą mokytis. Šių vaikų mokymosi motyvacija yra žemesnė, nes ne visi mokytojai yra linkę jiems padėti, lengvesniais metodais paaiškinti pamokos medžiagą, ne visi klasės mokiniai noriai su jais bendrauja. Visą neigiamą įtaką, kurią mokiniai gauna iš aplinkinių asmenų, gali mažinti jų norą siekti aukštesnių mokymosi rezultatų.

Pastaruoju metu mokslininkai daug dėmesio skiria motyvacijos reikšmei, teorijoms bei jos rūšims. Plačiau apie motyvaciją, jos rūšis rašė: Butkienė, Kepalaitė (1996), Gage,

Berliner (1994), Dapkienė (2002), Jovaiša (2001), Rupšienė (2000), Arends (2008). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir Vilniaus pedagoginio universiteto (2003) pateiktoje ataskaitoje su nesėkmingo mokymosi mastais ir priežastimis, buvo nagrinėjamos nesėkmingo mokymosi priežastys, kurias lėmė mokinių palikimas mokytis antrus metus toje pačioje klasėje. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad dėmesys sutelkiamas į mokymosi motyvų tyrinėjimą, tačiau palyginti mažai atliekama tyrimų, kurie nurodytų konkrečius mokymosi sėkmės veiksnius, kurie gali lemti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi sėkmę.

Darbe bus bandoma atskleisti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pagrindinius mokymosi sėkmės veiksnius. Šiuo tyrimu bus siekiama išsiaiškinti, kokie aplinkos veiksniai gali lemti mokinių mokymosi sėkmę. Gauti duomenys turėtų parodyti, kaip mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, ir specialieji pedagogai vertina sėkmingo mokymosi veiksnius. Temos aktualumas leidžia kelti probleminius klausimus, kurie padės atsakyti į iškylančias problemas:

- *Kokie veiksniai lemia mokinių sėkmingą mokymąsi?*
- *Ar mokymosi sėkmės veiksniai, gali lemti mokinio mokymosi rezultatus?*

Tyrimo objektas – mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, sėkmingą mokymąsi lemiantys veiksniai.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ir specialiųjų pedagogų nuomonę, apie veiksnius lemiančius sėkmingą mokymąsi.

Uždaviniai :

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą ir susisteminti teorinius duomenis apie mokymosi ypatumus bei mokymosi sėkmės veiksnius: šeimos aplinką, mokyklos aplinką, santykius su mokytoja ir bendraklasiais bei požiūrį į save patį.

2. Anketinės apklausos metu išsiaiškinti ar mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, mokymosi sėkmę lemia tokie veiksniai: mokykla, šeima, mokytojai, bendraklasiai ir paties vaiko požiūris.

3. Atskleisti specialiųjų pedagogų išskiriamus mokymosi sėkmės veiksnius, kurie lemia mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, sėkmingą mokymąsi.

4. Palyginti mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų išskirtus veiksnius, lemiančius sėkmingą mokymąsi.

Respondentai. Tyrime dalyvavo 5-10 klasių mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų (150) ir specialieji pedagogai (50).

Respondentais pasirinkti mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, tam, kad būtų galima kuo tikslingiau išsiaiškinti, kokie mokymosi sėkmės veiksniai lemia šių mokinių mokymosi sėkmę.

Apklausa atlikta 2011 spalio mėn. – 2011 lapkričio mėn. Tyrime dalyvavo mokiniai, besimokantys progimnazijose, pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose, iš šių miestų: Šiaulių („Rėkyvos“ progimnazijoje, „Dubijos“ pagrindinėje mokykloje, „Juventos“ progimnazijoje), Panevėžio („Verdenės“ pagrindinėje mokykloje), Kuršėnų („Pavenčių“ vidurinėje mokykloje), Pakruojo rajono (Klovainių pagrindinėje mokykloje), Vilniaus (Karaliaus Mindaugo vidurinėje mokykloje), Raseinių rajono (Nemakščių Martyno Mažvydo vidurinėje mokykloje), Tauragės („Šaltinio“ pagrindinėje mokykloje). Specialiųjų pedagogų apklausoje dalyvavo specialieji pedagogai dirbantys Šiaulių mieste ir rajone, Kuršėnuose, Tauragės mieste ir rajone, Vilniuje, Panevėžyje, Raseinių rajone, Pakruojo mieste ir rajone, Alytuje, Kaune, Klaipėdoje, Kelmėje, Jurbarkė, Šilalėje, Šeduvoje, Radviliškyje.

Tyrimo metodologija ir metodai.

Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų apklausai atlikti pasirinktas kiekybinis tyrimas, kuriuo siekiama gauti kuo tikslesnius duomenis, apibūdinti tiriamą objektą. (Bitinas, 2006).

Darbe bus taikoma teorinė analizė, anketinė apklausa, kokybinį turinio analizė, bei statistinė analizė.

Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų anketos apdorotos taikant SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) kompiuterinę programą ir *Microsoft Office Excel* programą. Duomenims apdoroti taikyta faktorinė analizė, duomenų sutankinimas ir apskaičiuoti dažniai.

Pagrindinės sąvokos

Mokymosi veiksniai – Jovaiša (2001) mokymosi veiksnius skirsto į psichologinių, fiziologinių, socialinių, pedagoginių veiksnių grupes.

Mokymas – pagalba individui mokantis, gilinant ir plečiant savo žinojimo, mokėjimo, gebėjimų sferą; tai pagalba mokymuisi, t.y. tikslinga mokytojo ir mokinio sąveika, stimuliuojanti ir organizuojanti mokinio aktualią pažintinę ir praktinę veiklą, siekiant plėtoti mokymosi aktyvumą, veiklos savarankiškumą ir kūrybiškumą, ugdyti asmenybę (Jovaiša, 2001).

Mokymasis – sąmoninga individo veikla, siekiant įgyti naujų kultūros vertybių; tikslinga mokinio sąveika su mokymosi šaltiniais įsisavinant mokslo, technikos, meno ir darbo

žinias, išmokstant (įvaldant) intelektinius ir praktinius veiksmus, plėtojant savo fizines ir dvasines jėgas (Jovaiša, 2001).

Motyvacija – elgesio, veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs motyvai¹.

Požiūris – tai asmenybės santykis su įvairiais objektais, sąlygiškai stabili nuomonė (nuostata) apie juos (Rajeckas, 1999).

Specialieji ugdymosi poreikiai (SUP) – pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių².

Magistro darbo struktūra. Šį magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (56 šaltiniai), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 13 lentelių, 10 paveikslų. Prieduose pateikiama: anketa mokiniui, anketa specialiajam pedagogui. Darbo apimtis – 54 psl.

¹ Augis, R. ir kt. (Red.). (1993). *Psichologijos žodynas* (p. 176). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

² LR Švietimo įstatymas (2011). Vilnius. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query=&p_tr2 (žiūrėta: 2011-08-03).

1 skyrius. SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ MOKYMO SI YPATUMAI

1.1. Mokymosi veiksniai

Ying, Huamao ir kt. (2008) teigia, kad mokinių mokymosi procese reikėtų atsižvelgti į mokinio motyvaciją, kuri leidžia išskirti mokymosi aplinkas, kuriose mokiniai mokosi ir stengtis sukurti kuo geresnes sąlygas tolimesniam mokymuisi. Tai turėtų sustiprinti besimokančių mokinių motyvaciją, įgyti daugiau sėkmės ir turėti galimybių kurti sėkmingas mokymosi situacijas. Ši motyvacija ir sėkmės sąlygos galėtų sustiprinti mokinio mokymosi motyvaciją ir gerinti mokymosi pasiekimus bei rezultatus.

1.1.1 Mokymosi motyvacijos samprata. Motyvai apibūdinami, kaip veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu, tai yra individo aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai (Augis, 1993). Tačiau Robbins (2003) motyvaciją apibrėžia remdamasis tam tikromis išorinio elgesio sąvokomis. Suinteresuoti žmonės labiau stengiasi pasiekti geresnių veiklos rezultatų nei nesuinteresuoti. Motyvacija yra noras kažką padaryti ir jį lemia veiksmo galimybė patenkinti poreikį. Nepatenkintas poreikis sukelia įtampą, kuri skatina tam tikras žmogaus paskatas. Šios paskatos sužadina tikslus, kurie, jei įgyvendinami, patenkina poreikį ir sumažina įtampą. Šiuo atveju, mokinio motyvai yra teigiamos nuostatos į mokymąsi sukūrimas, kuris turės įtakos aukštesnėse klasėse ir vėlesniam mokinio gyvenimui.

Dar vieną motyvacijos apibūdinimą pateikia Arends (2008) pabrėždamas, kad motyvacijos sąvoką yra gana abstrakti, ir ją apibrėžti nėra lengva. Teigiama, kad tai asmens vidinis dalykas, kuris negali būti stebimas. Patyrę mokytojai supranta motyvacijos reikšmę ir žino, kad tai yra vienas iš svarbesnių mokinių elgesį formuojančių veiksnių.

Teigiama, kad kiekvieno asmens mokymosi rezultatai ir laukiama sėkmė nuo motyvacijos priklauso daug labiau, negu tai išivaizduoja dauguma besimokančiųjų. Kuo daugiau domimasi tam tikra medžiaga, tuo lengviau ji įsimenama ir išmokstama, be to, atsimenama tai, kas buvo išmokta. Kai dirbama noriai ir įdedama pakankamai pastangų, dažniausiai pavyksta pasiekti norimą tikslą.

Tepperwein (2000) aprašo, kad mokiniai šiuo metu yra priversti vaikus pažangumo, todėl jie dažnai visai neturi progos susimąstyti apie asmeninį pozityvų požiūrį į mokomąją medžiagą. Atsižvelgiant į tai, mes lengvai ir gerai įsimename tai, kas iš tikrųjų mus domina. Mechaninis mokymasis be asmeninio santykio negatyviai veikia rezultatus. Tai ir motyvacija bei mokslo sėkmė yra glaudžiai susijusios.

Tačiau Reynolds, Rirch (cit. Galkienė, 2005) nurodo, kad mokymasis mokykloje nėra savaime motyvuojama veikla. Taip pat būna visokių mokinių šeimų, kurios neskiria reikiamo dėmesio mokiniui skatinti mokytis. Kai kuriais atvejais atsiranda stiprus nemokyklinės veiklos poveikis, kuris nustelbia mokyklos keliamus tikslus. Visos šios priežastys nuolatos skatina palaikyti mokinio mokymosi motyvaciją. Taigi, specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniui, sudarant individualizuotą ugdymo programą, reikėtų atsižvelgti į jo interesus, norimus pasiekti rezultatus bei į visa tai, kas jam yra svarbu. Ugdymo programa leis sukurti aplinką, kuri skatintų mokytis ir siekti geresnių rezultatų.

Mokymosi motyvacijos ir mokymosi sėkmės veiksnių skatinimo problemą sunkina tai, kad pačių motyvų neįmanoma pastebėti. Apie moksleivių mokymosi motyvus pedagogai dažniausiai sprendžia iš jų požiūrio į mokymąsi. Kai moksleivis nepakankamai aktyvus tiek pamokų, tiek popamokinėje veikloje, jis būna neatidus, mieguistas ir gaunama informacija bei žinios nepasiekia savo tikslo. Tokiu atveju, tokia moksleivio elgsena rodo ir jo silpną mokymosi motyvaciją. Aukštą mokymosi motyvaciją rodo didelis aktyvumas, tai pasirengimas atlikti mokomąsias užduotis, dėmesio sutelkimas, žvalumas, užduočių atlikimo sistemingumas ir kita (Rupšienė, 2000).

„Mūsų motyvai ne visada žinomi mums patiems – kartais jie veikia mums to nė nenutuokiant“ (Felser, 2006, p. 55). Paužienė (2005) teigia, kad motyvai, skatinantys žmogaus veiklą, išreiškia jo santykį su aplinka, kuri atsispindi emociniuose išgyvenimuose. Tenkinant poreikį, emocijos kinta nuo nepasitenkinimo, įtampos, kančios link teigiamų emocijų, priklausomai nuo poreikio patenkinimo sėkmingumo. Jei veikla neduoda teigiamų rezultatų, poreikį patenkinti sunku arba neįmanoma, kyla nusivylimas, neigiamos emocijos neatslūgsta, įtampa lieka. Santykis tarp motyvų ir veiklos sėkmės galimybių atsispindi mokinio išgyvenimais. Jie prasideda dar prieš įvertinant savo veiksmus protu ir turi įtakos mokymosi procesui. Sėkmingam mokymuisi reikalingas emocinis komfortas ir tam tikra emocijų sanauja, t.y. nedidelis jaudinimasis, kuris susijęs su konkrečiu noru pasiekti tikslą, atsakingumo jausmu, pasitikėjimu savo jėgomis, sėkme. Nesėkmės, neteisingi mokytojo vertinimai, meilės stoka – silpnina vaiko norą mokytis.

Bitinas (2002, p.123) nurodo, kad viena iš pagrindinių mokymosi nesėkmės priežasčių – mokymosi motyvacijos sutrikimai, kuriuos pedagogai apibrėžia teiginiu, kad moksleivis nenori mokytis. Anot Bitino, motyvacija – kiekvienos veiklos varomoji jėga, reiškiamą formule „galiu, noriu, reikia“. Kiekvieno šio komponento sutrikimas gali būti mokymosi nesėkmių priežastis.

Viena iš svarbiausių teigiamos motyvacijos sąlygų yra sėkmė. Vaikui tai reiškia sėkmingą mokymąsi. Noras mokytis kyla, kai vaiką mokykloje supa gera emocinė aplinka, kai

jis nepervargsta, dažnai patiria sėkmės ir bendradarbiavimo su kitais džiaugsmą. Ją stiprina ir įdomios, vis naujos mokymo medžiagos pateikimas, patrauklių mokymo formų taikymas. Šios sąlygos turėtų būti nuolat užtikrinamos mokymo procese (Pobrein, 2001). Vaikai, turintys kalbos sutrikimų, jaučia nevisavertiškumą, nenorėdami būti išjuokti, vengia bendrauti su aplinkiniais žmonėmis. Mokykloje dalis mokinių būna irzlūs, baikštūs, dažnai tampa klasės *atstumtaisiais*, nepasitiki savo jėgomis. Jei mokinys nuolat patiria įvairių sunkumų, nusivylimų, jų negeba įveikti, gali atsirasti mokymosi sunkumų, kurie dar labiau skatina neigiamą motyvaciją mokytis.

Hallahan, Kauffman (2003) pabrėžia, kad mokinys, remdamasis savo patirtimi, išmoksta laukti nesėkmės bet kokioje naujoje situacijoje. Toks nesėkmės laukimas gali skatinti mokinius lengvai pasiduoti, susidūrus su sunkia ar sudėtinga užduotimi. Tuomet mokinys ne tik negali įgyti naujų įgūdžių, bet jis patiria nemalonų išgyvenimą, kuris sustiprina bejėgiškumo ir menkavertiškumo jausmus. Taip pat būna ir įvairių klasių mokiniams, kuriems sunkiau sekasi mokytis vienokių ar kitokių dalykų. Pavyzdžiui, jei nepavyksta vieną ar antrą kartą teisingai perskaityti, atlikti užduotis ar atsakyti į pateiktą klausimą, gali kisti jo motyvai ir požiūris į mokymosi procesą. Siekdamas patenkinti savo poreikį, mokinys stengiasi tai padaryti kuo geriau. Tačiau jei nepavyksta, mokymasis mokiniui tampa nepatrauklus, kyla neigiamos emocijos, nusivylimas, keičiasi požiūris į save patį.

Nemažiau reikšminga mokymosi procese yra asmenybė, motyvacija, poreikiai, bei emocinė pusiausvyra. Weaster (2004) teigia, kad vaikai, turintys elgesio sutrikimų, yra emocionaliai nepastovūs, kiekviena diena jiems tai kaip nauja pradžia. Nesėkmės baimė turi įtakos, kad šie vaikai dažnai atsisako pabandyti skaityti, nes nesitiki, kad tai gali jiems sektis. Navaitis (1997) nurodo, kad mokymosi problemos kyla dėl pažintinės veiklos sunkumų ar mokymosi motyvų stokos. Vaikui mokantis turi formuotis jo mokymosi motyvai, interesai. Mokymosi veikla iš mokinio reikalauja susikaupimo, įsiminimo, atsiminimo, dėmesio. Tačiau ne visi mokiniai gali susidoroti su kylančiais mokymosi sunkumais. Dalis mokinių dėl nesėkmės gali prarasti pasitikėjimą savo jėgomis ir galimybėmis, manydami, kad jei vieną kartą nepasisekė, tai ir kitą kartą nepasiseks be klaidų parašyti diktanto, ar gerai atlikti mokytojo pateiktą užduotį.

Butkienė, Kepalaitė (1996) konstatuoja, kad mokymosi motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo ir kokio, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus, dalyvaudama pasirenkant ir įsisąmoninant konkrečius mokymosi tikslus bei būdus. Mokinys, suformulavęs ir įsisąmoninęs mokymosi tikslą, savo valios, proto ir jausmų energiją nukreipia į veiklą. Motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslų priklauso,

kokie bus konkretūs mokymosi veiksmai. Mokėjimas atrasti ir suformuluoti konkrečius mokymosi tikslus rodo mokinio motyvacijos brandumą. Sąmoningi tikslai iškeliami tik savarankiškai ir valingai apsisprendžiant, laisvai pasirenkant mokymosi kryptį.

Gage, Berliner (1994) pabrėžia, kad motyvacija paaiškina, kas elgesį gali pastiprinti, orientuoti į tikslą ir kodėl atitinkamai laiko yra skiriama vienai ar kitai veiklai. Motyvacija yra susieta su mokslo rezultatais, ji skatina siekti mokslo pažangumo, bet taip pat yra ir galutinis mokymo proceso rezultatas. Jei norime, kad mokinio teigiamas elgesys būtų dažnesnis, intensyvesnis ir trukėtų kuo ilgiau, turime paskatinti, pastiprinti. Autorių nuomone, šiam paskatinimui reikėtų rinkti tokias paskatas, kurias mokinys vertintų teigiamai. Jei mokiniui sunkiau sekasi skaityti, reikėtų skatinti jį atlikti tuos veiksmus dažniau, už pasiektus rezultatus pagirti. Tokiu būdu bus keliama mokinio motyvacija mokytis, vaikas stengsis pasiekti geresnių rezultatų už jau esamus.

Sėkmingam mokinių mokymuisi būtinos teigiamos emocijos. Šiam reiškiniui galima priskirti mažą jaudinimąsi, kuris susijęs su konkrečiu noru pasiekti tikslą ir atsakingumo jausmu, pasitikėjimą savo jėgomis, tikėjimą savo sėkme. Navaitis (1997) nurodo, kad jį gali pakeisti nuovargis ir atsitiktinė nesėkmė gali paveikti mokymąsi. Besikeičiančią mokymosi motyvaciją ne visada pastebi tėvai ar mokytojai. Mokymosi nesėkmės kiekvienam vaikui sudaro įvairių problemų bei didina jo emocinį nepasitikimą, kuris apsunkina pasiekti geresnių rezultatų. Felser (2006) pabrėžia, kad įtampa didina agresijos tikimybę bei trukdo mokantis. Pirma, ji trukdo susikaupti, antra – padidėjus susijaudinimui, mes vis tiek dažniau veikiame pagal senus elgesio pavyzdžius. Tai sukelia daug problemų, kai norime atsisakyti neigiamų pojūčių ir pradėti elgtis kitaip.

Reece, Walker (cit. Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004) pabrėžia, kad veiksmingo mokymosi siekiančio mokytojo uždavinys – pašalinti motyvaciją slopinančias aplinkybes ir stengtis žadinti pozityvią motyvaciją. Mokymosi motyvacijai žadinti gali būti naudojamos įvairios technikos:

1. Žodinis pagyrimas suteikia mokiniui grįžtamąją informaciją apie pageidaujamą jo elgesį. Jis gauna socialinį patvirtinimą, kad padaryta ar pasielgta tinkamai, vengiant perdėto, nepagrįsto gyrimo.

2. Periodiškai informaciją perteikia žodžiu ar raštu, parodo mokiniui, ar jis daro pažangą ir kur dar turėtų pasistengti.

3. Sužadinančios užduotys, klausimai, skatinantys tyrinėti, ieškoti informacijos įvairiuose šaltiniuose, atliepia natūralų mokinių domėjimąsi nežinomais dalykais, tyrinėjimo pomėgį.

4. Netikėti mokytojo veiksmai (pvz., užuot įprastai padalijęs lapelius su kontrolinio darbo klausimais, mokytojas paprašo mokinių patiems sugalvoti klausimus ir sudaryti užduotį).

5. Mokiniams pažįstamos medžiagos, situacijų nagrinėjimas palengvina mokymąsi, o išmokus dėsningumus, principus ar sąvokas – svarbu paprašyti pritaikyti juos neįprastose situacijose. Taip padedama mokiniams pagilinti išmokimą ir geriau suprasti mokymosi esmę.

6. Tinkamai panaudojami žaidimai ir vaidinimai skatina mokinius ištraukti į mokymosi procesą. Svarbu, kad mokiniui būtų paaiškinta, kodėl jis žaidė ir ko išmoko.

Dažnos mokinių patiriamos nesėkmės mokymosi procese sukelia motyvacijos stoką, kuri susijusi su nuolatine mokinio laukiama baime. Tai susilpnina mokinio norą mokytis įvairių mokomųjų dalykų, kuriuose jis patiria nesėkmių. Gage, Berliner (1994) teigia, kad yra nemažai mokinių, kurie mano, jog jų nesėkmės priežastis yra gabumų stoka, ir jie pradeda nuolat laukti nesėkmės. Pradėję galvoti, kad neturi gabumų sėkmei, dažnai vengia veiklos, kuri galėtų lemti teigiamus rezultatus, arba prastai dirba gavę tokią užduotį, galvodami, kad vis tiek nepavyks jos teisingai atlikti. Reikėtų ieškoti būdų, kurie skatintų mokinius siekti geresnių mokymosi rezultatų, kurie leistų atsikratyti nesėkmės baimės.

Pasak Pobrein (2001), motyvacija nepaprastai svarbi žmogaus gyvenime, nes apima labai plačią sferą: poreikius, interesus, polinkius, vertybes, pažiūras ir įsitikinimus. Taip pat ji veikia jausmus ir emocijas bei turi įtakos charakterio formavimuisi. Esant teigiamai asmens motyvacijai nuobodulį keičia susidomėjimas, abejingumą – kylantis aktyvumas ir energija.

Sėkmingam mokymuisi mokykloje labai svarbus yra mokinių teigiamas požiūris ir motyvacija. Butkienė ir Kepalaitė (1996) analizavo teigiamą mokinių požiūrį ir motyvaciją mokantis, ir nurodė, kad teigiamą motyvaciją skatina mokinių sėkmė, ypač sustiprina laukiama sėkmė. Nuolatinė sėkmė, kurią patiria mokinys, neįdėdamas jokių pastangų, mažiau reikšminga, o kartais net susilpnėja. Autorės teigia, kad bet koks nepasisekimas ir neigiamas kitų atsiliepimas apie poelgį vaikui sukelia nemalonų jausmą, nepasitikėjimą ir mažina ryžtingumą naujam veiksmui. Tai pat svarbus grįžtamasis ryšys, kai yra patvirtinama, kad gerai atlikta užduotis. Nemažiau reikšmingas yra teigiamas pastiprinimas, kuris skatina mokinių aktyvumą, stiprina norą mokytis, kelia mokymosi motyvaciją. Kritika lėtina mokymosi tempą, didina suklydimų skaičių, ypač jei vaikas yra jautrus.

Apibendrinant galima teigti, kad mokiniui teigiama motyvacija suteikia galimybę stengtis geriau mokytis ir siekti aukštesnių rezultatų. Paskatinimas mokinius aktyvina užsiimti norima veikla, stengtis užduotus darbus atlikti kuo geriau.

1.1.2. Aplinkos veiksniai, skatinantys sėkmingą mokymąsi. Laužikas (1974, p. 56) savo leidinyje nurodo, kad mokymosi požiūriu didelį poveikį daro šeima, kiti artimieji bei buitiniame gyvenime vyraujančios nuomonės apie mokymąsi. Kur mokslas vertinamas menkai,

ten ir mokiniai į jį žiūri abejingai arba net neigiamai. Pabrėžiama, kad mokymosi požiūriai taip pat susiję su mokinių emocijomis, kurios veikiamos mokymo turinio, mokinio asmeninių ypatybių, mokymosi būdų bei priemonių. Žinoma, jog mokiniai dažnai pamėgsta kurį nors mokslo dalyką dėl gero mokytojo, dėl jo teigiamai veikiančių asmeninių savybių, dėl paties mokytojo požiūrio į mokslą bei jo dėstomą dalyką, dėl mokymo būdų bei kitų vaikui atrodančių teigiamų savybių.

Pedagoginėje psichologijoje sėkmingo mokymosi veiksnius įprasta klasifikuoti į tokias grupes:

1. Veiksniai, susiję su pačiu mokiniu (koks yra tas, kuris mokosi ir kaip jis mokosi).
2. Mokymo turinio ir formos (mokymo planų, programų, vadovėlių bei mokymo priemonių) ypatybės.
3. Veiksniai, slypintys mokytojo asmenybėje – jo bendravimo su mokiniais ir mokymo ypatybės (koks yra tas, kuris moko ir kaip moko).
4. Visos mokyklinės situacijos (kaip mokiniai keliami į aukštesnę klasę, kokius reikalavimus mokykla kelia mokiniui, kokie jo sugebėjimų ir išmokimo vertinimo kriterijai, kaip mokiniai paskirstyti į klases, kokia klasių struktūra, mokytojų tarpusavio santykiai ir t. t.).
5. Mikrosocialinė aplinka (tai vaiko šeima, kurioje atsispindi psichologinis, emocinis šeimos klimatas, taip pat nuostatos, požiūriai, motyvacija, tarpusavio santykiai, taip pat ir giminės, artimieji bei kaimynai, jų elgesys, nuostatos, pažiūros, bendravimo ypatybės ir kt.).
6. Makroaplinka (tai visos užmokyklinės situacijos, su kuriomis susiduria vaikas – kultūrinis, visuomeninis, socialinis-ekonominis gyvenimas, net ir gamtinės-geografinės sąlygos) (Butkienė, Kepalaitė, 1996, p. 200).

Norint aptarti plačiau paminėtus ne tik Laužiko ar Butkienės ir Kepalaitės, bet ir pedagoginėje ir psichologinėje literatūroje rastus mokymosi sėkmę lemiančius veiksnius, jie bus išskirti į keturias grupes ir analizuojami po vieną. Išskiriami tokie aplinkos veiksniai, kurie turi reikšmės vaiko mokymosi kelyje: šeimos aplinka; mokyklos aplinka; santykiai su mokytoju ir bendraklasiais; požiūris į save patį.

1.1.2.1. Šeimos aplinka. Šeima – pirmoji institucija vaiko gyvenime, kuri labiausiai veikia visą tolesnę jo ateitį. Šeimos vaidmuo visuomenėje savo galia neprilygsta jokiai kitai institucijai, nes būtent joje formuojasi ir vystosi žmogaus asmenybė, klostosi pirmieji dorovingumo pagrindai, diegiamos pagrindinės elgesio normos, atsiveria žmogaus vidinis pasaulis bei individualios asmens savybės, susipažįstama su socialiniais vaidmenimis, būtiniais normaliai adaptacijai visuomenėje. Būtent šeima daro įtaką ne tik asmenybės formavimuisi, bet

ir žmogaus savęs vertinimui, pasitikėjimui, o taip pat stimuliuoja jo kūrybinį bei socialinį aktyvumą. Šeima, kaip mikrogrupė, – labai svarbus faktorius, pradedantis modeliuoti ne tik paauglio asmenybę, bet ir vertybines orientacijas (Strakšytė, 2008).

Jovaiša (2001) nurodo, kad žmonių aplinka turi reikšmės mokymosi sėkmei ir nesėkmei. Artimiausia mokiniui yra socialinė aplinka, tai yra jo šeima. Šeimos ekonominės, kultūrinės sąlygos, tradicijos, dvasinio gyvenimo poreikiai ir stilius formuoja vaikų nuostatas ir interesus mokymuisi, mokytojams ir mokyklai. Taip pat sudaro daugiau ar mažiau tinkamas sąlygas mokytis, o kartais sužlugdo geriausius mokinių siekius – siekti aukštesnio išsilavinimo.

Vaiko pažintinei raidai ypač svarbi jo socialinė aplinka, ir, kad suaugusieji turi skatinti vaiko žingeidumą, kurdami turiningą aplinką ir specialiai jį lavindami. Vaiko vystymuisi labai svarbus jo šeimos mikroklimatas – tai dvasinė ir moralinė pedagoginė atmosfera, dorinė psichologinė atmosfera, kuri skatina asmenybės brendimą. Šeima – pirmoji vaikų ugdymo institucija. Joje pradeda formotis ir mokymosi motyvacija, nuostatos mokymosi atžvilgiu, emociniai santykiai su mokymusi. Šeima visuomet yra arčiausiai vaiko, kurioje jis praleidžia daugiausia laiko. Šeimos gyvenimas ir jos kultūrinės, ekonominės sąlygos, gyvenimo stilius, dvasiniai poreikiai, formuoja vaiko gyvenimo nuostatas, interesus bendravimui su mokytojais, bendraamžiais bei mokymosi motyvus (Rupšienė, 2000).

Pikūnas ir Palujanskienė (2001) teigia, kad vaiko asmenybės vystymasis labai priklauso nuo tėvų, nes jie ne tik perduoda paveldėjimo galimybes, bet ir sudaro pačią reikšmingiausią aplinkos dalį. Tą patį akcentuoja ir Jovaiša (2001), kad šeima moksleivius aprūpina ne tik mokymosi reikmenimis, bet ir turi sudaryti palankų kultūrinį klimatą, kad mokinys nuolat jaustų aplinkinių žmonių pagarbą mokslui ir išsimokslinimui, dėmesį pačiam vaikui, kaip būsimam darbuotojui, kurio vertingumas prasideda nuo mokslinio pasirengimo. Šeimose, kuriose vyrauja aukštas mokslo ir technikos, dvasinės kultūros prestižas, vaikas tai automatiškai perima, kas tampa jo pagrindiniu mokymosi motyvu.

Silpna mokymosi motyvacija labai dažnai susiformuoja dėl netinkamo auklėjimo šeimoje (Bitinas, 2002, p. 123). Dapkienė (2002) pabrėžia, kad mokykla ir šeima yra dvi institucijos, kurios tarpusavyje turi būti susietos ir atsakingos už vaikų paruošimą gyvenimui ir ateičiai. Mokyklą ir tėvus jungia vienas tikslas – tai vaikas. Mokytojai ir mokykla yra tarsi pagrindiniai socialiniai veikėjai, todėl jie turi užmegzti partnerystės ryšius su tėvais. Tik mokytojai, bendradarbiaudami su tėvais, galėtų tenkinti esminius vaiko poreikius, pavyzdžiui, jo saugumą, orumą, dėmesį bei pagarbą. Bendromis pastangomis lengviau puoselėti kiekvieno vaiko dvasinį komfortą, klasėje ugdyti sveiką atmosferą, bendrą kūrybišką mokyklos klimatą. Mokykla ir mokymasis svarbus bet kokio amžiaus vaikui. Tą patį vaiką ugdo ne tik mokykla, bet ir tėvai. Pasitaiko, kad tėvai neturi pakankami ugdymo žinių, nežino mokymo tikslų ir uždavinių,

skiriasi veiklos kryptys. Norint, kad vaikas gautų kuo daugiau žinių, būtinas ugdymo reikalavimų aptarimas ir bendradarbiavimas su pedagogais. Vaiko ugdymo procese pirmenybė priklauso mokytojui ir mokyklai.

Geriausi vaikų ir tėvų santykiai susiklosto tada, kai bendravimą sieja partnerystė bei demokratija. Ypač svarbu įsiklausyti į vaiko nuomonę, vertinti jo savarankiškumą, taip pat paaugliui būtina paaiškinti jam keliamų reikalavimų motyvaciją, nes tėvai, praradę ryšį su paaugliu, kartu praranda galimybę ugdyti vaiko socialinę kompetenciją. Galima teigti, kad šeimoje vyraujančios nuostatos ir vertybių skalė formuoja paauglio moralės sampratą ir vaikas nesąmoningai išugdytų nuostatų laikosi. Tačiau, antra vertus, dvylikamečiai jau pradeda pamažu konstruoti savąjį „aš“ tarp kitų vaizdinių ir tėvų autoritetą keičia bendraamžių įtaka (Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996).

Žinant, kad dalis vaiko mokymosi motyvacijos priklauso ir nuo tėvų, nederėtų pamiršti, kad mokymosi sėkmei įtakos turi ir moksleivio darbo vieta namuose. Jovaiša (2001) nurodo, kad mokymosi sėkmė visada nukenčia, jei moksleivis namie neturi nuolatinės savo darbo vietos, yra blaškomas nuo vieno stalo prie kito, iš vieno kambario į kitą. Todėl norint, kad mokinys turėtų pačias geriausias sąlygas mokytis, reikėtų jam asmeniškai įrengti mokymuisi skirtą kampelį arba skirti atskirą kambarį.

Vaiko ugdymo procese svarbūs ir tėvai, kurie skatina savo vaikus išbandyti naujus dalykus ir apdovanoja juos už gerus rezultatus. Tėvams globojant savo vaikus ir baudžiant juos už nesėkmes, paprastai išauga vaikai, kurių motyvacija silpnėja ir noras laimėti tampa nedidelis. Tai lemia, kad mokytojas turi mažai galimybių pakeisti mokinio norą mokytis (Arends, 2008). Teigiama, kad šeimos darna yra svarbus mokymosi veiksnys. Nedarniose šeimose mokiniai būna nedrausmingi, mokosi silpniau, vaikai tampa sunkiai auklėjami (Jovaiša, 2001).

Dauguma tėvų, norėdami įvertinti savo vaikų pastangas, duoda pinigų ar dovanų už gerus mokymosi rezultatus. Rimm (1998) teigia, kad tėvai mano, jog šitaip apdovanodami vaiką paskatins geriau mokytis. Tie vaikai, kurie tiki, kad gali gauti gerus pažymius – stengsis mokytis, o tie vaikai, kuriems prasčiau sekasi, netiki, kad jie sugebės gauti gerus pažymius. Žinant, kad visi mokiniai nori turėti tik gerus pažymius, tačiau įdedant daug pastangų mokantis, jiems vis tiek nepavyksta. Tad tėvų numatytos dovanos už gerus pažymius, neskatins ir nemotyvuos mokinių siekti geresnių rezultatų. Nesitikėdami pelnyti dovanų, jie dar labiau tiki savo nepajėgumu.

1.1.2.2. Mokyklos aplinka. Mokykla gali išmokyti visuomenėje priimtų elgesio ir bendravimo formų. Tuo pačiu mokykla turi palikti mokiniams pakankamai laisvės, kad jie patys galėtų veikti ir įgytų patyrimo (Černius, 2006).

Mokykloje egzistuoja nemažai veiksnių, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai lemia nenorą mokytis. Šie veiksniai vienodai turi įtakos visiems moksleiviams, tačiau tik dalis jų

praranda norą mokytis (Rupšienė, 2000). Geary (2008) savo straipsnyje mini, kad mokykla turi didelę reikšmę mokymo procese, ji tarpininkė tarp evoliucijos ir kultūros. Šie reiškiniai mokiniams suteikia galimybę mokytis ir lemia motyvacinį poreikį, kuris susijęs su įgūdžių ir žinių formavimusi. Mokymas ir motyvacija turės įtakos bendriems vaiko socialiniams santykiams, pavyzdžiui, tėvų ar bendraamžių bendravimui.

Pastebima, kad didesnės arba mažesnės mokinių pastangos priklauso ir nuo to, ar jiems maloni, ar nemaloni mokymosi aplinka ir tam tikros mokymosi aplinkybės (Arends, 2008). Copley (2009) akcentuoja, kad vienas iš pagrindinių mokytojo darbo mokykloje tikslų yra siekti, kad mokiniai sėkmingai mokytųsi. Mokyklos didžiausią dėmesį skiria mokymuisi, mokymosi procesui, sutelkia dėmesį į pačius mokinius ir ieško būdų kaip veiksmingai taikyti mokymo metodus. Netinkamas mokinių elgesys mokykloje dažniausiai susijęs su mokyklos aplinka. Mokykla įvardinama kaip institucija, kuri mažai ką bendro turi su tikruoju gyvenimu. Mokykla yra maža bendruomenė, sukurianti socialinį mokymosi institucijos klimatą, kuris turi motyvus formuojantį poveikį.

Galkienė (2005) pateikia 3 pagrindines sąlygas, kurioms esant užtikrinamas efektyvus specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymas:

1. Vaikas gerai jaučiasi bendraamžių bendruomenėje.
2. Mokinio ugdymo tikslai atitinka jo individualiąsias galias ir poreikius.
3. Mokykla rūpinasi reikiama išteklių (specialistais, mokymo priemonėmis, kompensacine technika) ir sudaro kiek įmanoma natūralesnes sąlygas mokymuisi.

Mokyklos aplinka ir klasės mikroklimatas taip pat turi reikšmės mokinių mokymosi motyvacijai. Arends (2008) nurodo, kad klasės elgesį ir tam tikrą klasės klimatą lemia mokytojų ir mokinių bendravimas bei pačių bendravimas tarpusavyje. Klasės socialinė sąveika yra savų motyvų skatinamų žmonių, reaguojančių vienas į kitą socialinėje aplinkoje, rezultatas. Sąveika tarp „aš-kitas“ kuria klasės mikroklimatą, kuris palaiko ir skatina susidaryti tam tikram mokinio elgesiui, mokantis socialinių ir akademinų dalykų. Kaip teigia Butkienė, Kepalaitė (1996), vaiko noras mokytis stiprėja, kai mokykloje jauku ir gera, pamokų metu moksleivis nepavargsta ir yra darbingas, per pamokas patiria sėkmės ir bendradarbiavimo džiaugsmą, mokytojų pateikiama nauja mokymosi medžiaga patraukli ir mokymosi forma patenkina smalsumą.

Daniels, Stafford (2000) nurodo, kad ugdymo pradžioje pedagogas mokiniams turi sukurti ir suteikti tokią emocinę aplinką, kuri skatintų mokinių saugumo ir sėkmės jausmą tolimesniame mokymesi ir rezultatų siekime. Pasak Schmuckų (cit. Arends, 2008), kuriant teigiamą klasės klimatą, daugiausiai reikšmės turi mokytojai, kurie diegdami mokiniams svarbius bendravimo įgūdžius tarp savęs ir grupėje, padeda klasei formuotis kaip grupei. Analizuojant šią mintį, galima daryti išvadą, kad mokinių bendravimas vieniems su kitais, taip

pat lemia ir jų mokymosi motyvaciją. Kuo daugiau turi klasėje draugų, tuo daugiau pagalbos iš jų gali sulaukti.

Iš tikrųjų dabartinis laikotarpis kelia mokyklai ir šeimai labai daug uždavinių, problemų ir jas išspręsti bus galima tik bendromis jėgomis. Nei mokykla, nei šeima negali kaltinti viena kitos dėl išskylančių problemų, negali perkelti atsakomybės viena kitai, negali delsti jas sprendamos bei ieškoti viena pas kita klaidų. Ir tik nuo to, kiek vaikai šeimoje ir mokykloje bus vertinami ir mylimi, kiek jie jaus suaugusiųjų rūpinimąsi, kiek jie bus išmokslinti ir išauklėti, priklausys ne tik jų, bet ir visuomenės ateitis (Dapkiene, 2002).

Giedrienė, Monkevičienė (1995) nurodo, kad nuolatinės nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje anksti sutrikdo vaikų mokymosi motyvaciją. Vieni iš jų ima bėgti iš mokyklos, kiti tampa agresyvūs mokytojų ir bendraamžių atžvilgiu, dar kiti užsisklendžia savyje. Tokie vaiko elgesio pakitimai neturėtų stebinti, nes vaikas įvairiais būdais bėga nuo neigiamų emocijų.

1.1.2.3. Santykiai su mokytoja ir bendraklasiais. Mokantis mokykloje, mokiniui yra svarbus mokytojas, kaip ugdymo proceso dalyvis. Ne tik pradinių, bet ir aukštesniųjų klasių mokytojas turi sudominti vaikus, o ypač tuos vaikus, kurie nėra motyvuoti mokytis. Jis taip pat privalo žinoti, kaip palaikyti vaikų interesą, norą mokytis. Prasti vaiko mokymosi gebėjimai ne tik tiesiogiai prisideda prie nevisavertiškumo jausmo, bet viešai padaro vaiką blogio objektu, lyg jis būtų juo tapęs. Toks vaikas patiria klasės draugų pažeminimą ir įžeidimą, priverstas gėdingai jaustis.

Žukauskienė (2002) nurodo, kad paauglys dažnai įtraukia kitus žmones, ieškodamas tapatumo tarp savęs ir kitų. Pereidamas nuo stiprios sąjungos su šeima prie stipresnių ryšių su kitais bendraamžiais, jis įgyja daugiau nepriklausomybės. Išsilaisvinęs nuo tėvų įtakos vaikas nori vis daugiau prisiimti bendraamžių vertybių. Bendraamžiai paveikia paauglio socialinį gyvenimą. Be to, bendraamžiai vieni kitiems gali daryti įtakos ir mokymosi procese. Todėl paaugliui, renkant draugus, reikėtų atsižvelgti iš kokio socialinio sluoksnio jie yra, kokioje kompanijoje jie leidžia laiką, ar lanko mokyklą, kokie jų mokymosi pasiekimai. Nevertėtų pamiršti, kad dauguma paauglių nori būti tokie, kaip jų draugai ir elgtis panašiai, kad tik nenutrūktų jų draugystė.

Mokiniais, turintiems specifinių pažinimo sutrikimų, reikalingas pedagogų bei bendraamžių teigiamas įvertinimas, tačiau jie nenori išsiskirti iš kitų savo aplinkoje esančių vaikų. Kasparavičienė, Sabaliauskienė, Rimkienė (2002) nurodo, kad specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai, mokydamiesi kartu su kitais, įgyja naujų socialinių bei pažintinių įgūdžių, kurie svarbūs užsimezgant naujiems tarpusavio santykiams bei draugystei. Mokiniai, kurie būna ugdymo įstaigose ir bendrauja su bendraamžiais, lengviau dalyvauja mokyklos

gyvenime. Gerą jų savijautą atspindi noras eiti į mokyklą, dalyvavimas klasės bei mokyklos renginiuose.

Mokytojai pamokų metu bendrauja su tam tikra klasės mokinių dauguma arba tik su keliais mokiniais klasėje. Net ir mokytojas, turintis darbo patirties, daugiau remiasi stipresniais mokiniais esančiais klasėje, neįtraukdami silpnesnių bei pasyvesnių mokinių į klasės darbą. Jei mokinys pajus mokytojo abejingumą, nesulauks pagalbos, jam pradės nebepatikti tas mokytojas ir jo mokomas dalykas (Augutis, 1996).

Anot Fürst (1998), vaikas atėjęs į mokyklą išeina iš uždaro šeimos rato bei ima bendrauti su bendraamžiais. Mokinio aplinkoje atsiranda naujų autoritetų, tai mokytojai ar auklėtojai. Kaip teigia autorė – mokyklinis amžius yra itin reikšmingas tarpsnis, kurio metu formuojasi darbo pasidalinimas su kitu asmeniu bei lygių galimybių supratimas. Vaiko identiškumo jausmas pažeidžiamas ilgam, jei jis pajunta, kad jo socialinę vertę lemia ne noras ir pasiryžimas mokytis, bet tai, iš kokių namų jis yra atėjęs, jo nesugebėjimas mokytis.

Mokytojai ir mokiniai beveik pusę savo aktyvaus laiko praleidžia socialinėje aplinkoje, tai mokykloje bei klasėje, kurioje jie visada sąveikauja. Mokytojai veikia mokinius, o mokiniai – mokytojus, taip pat mokiniai bendrauja vieni su kitais (Arends, 2008). Iš to galime spręsti, kokie bus santykiai tarp šių proceso dalyvių ir kaip jie bendraus vieni su kitais.

Mokinių mokymosi sėkmė taip pat priklauso ir nuo mokytojo elgesio bei darbo stiliaus. Gage ir Berliner (1994) teigia, kad, jei mokytojas mano, jog vaiko sėkmingo mokymosi priežastis yra gabumai, tuomet atitinkamai su juo elgiasi, sudaro palankesnes sąlygas jo gabumams plėtotis ir atvirkščiai, kai mokytojui atrodo, jog mokinys yra negabus, sudaro neigiamo savęs vertinimo klimatą, padeda formuotis vaikų nesėkmės sindromui, nerimui, o tai slopina motyvaciją.

Kjaergaard, Martinėnienė (1999) teigia, kad mokytojas, organizuodamas moksleivio tikslus atitinkančią veiklą, sustiprina vidinę jo motyvaciją – siekimą įsitraukti į veiklą ir joje tobulėti. Moksleivis ima jausti, kad rezultatai priklauso nuo jo paties, t.y. jis prisiima atsakomybę. Tai skatina jį išmėginti ir geriau suvokti savo galimybes. Jis pradeda labiau pasitikėti savimi, o tai keičia jo elgseną ir santykius su kitais žmonėmis. Taigi, sulaukiama ir kito pageidautino poveikio – stiprėja mokinių bendravimas klasėje.

Mokinių ir mokytojų santykiai mokymosi procese gali būti labai įvairūs, kurie gali lemti mokymosi rezultatus. Mokinys pamokų metu gali patirti ir nesėkmių, ir laimėjimų, kuriuos mokytojas turi akcentuoti, o nesėkmes korektiškai aptarti ir ieškoti jų sprendimo būdų (Stulpinas, 2005). Civinskas, Levickaitė ir Tamutienė (2006) nurodo, kad vienas iš pagrindinių mokymosi procese esančių neigiamų veiksnių, kuris mažina mokymosi motyvaciją ir skatina mokinius nelankyti pamokų yra vertinimas. Kontrolinių darbų ar atsiskaitymų baimė yra viena iš

priežasčių, kodėl mokiniai praleidinėja pamokas. Iš to seka, kad mokinių mokymosi motyvacija menkėja dėl nesuprastų užduočių ir baimės gauti blogą pažymį.

Mokinių tarpusavio santykiai ir santykiai su klasės mokytoja turi didelės įtakos mokymosi motyvacijai. Nuo mokinių ir mokytojų tarpusavio santykių priklauso mokymasis ir mokytojo darbo sėkmė ar nesėkmė. Dažnai mokiniai nustoja mokytis, kai jiems nepasiseka atlikti teisingai užduoties, ir ypač, kai mokytoja jų darbą sukritikuoja. Taip pat mokymuisi daug įtakos turi įvairūs mokymosi interesai, mokomosios medžiagos pateikimas, mokytojos bendravimas per pamokas. Jovaiša (2001) nurodo, kad mokytojo neigiamos asmeninės savybės sukuria neigiamus santykius bei slogią atmosferą, formuoja mokinių neigiamą nuostatą bei požiūrį į mokytoją ir mokymąsi. Copley (2009) pabrėžia, kad, kuo mokyklose bus mažiau stresinių situacijų, kai mokytojai į visus klausimus atsakinės ramiai bei dėmesingai, tuo mokiniai pradės geriau elgtis, pasieks geresnių rezultatų. Apibendrinant šią mintį, galima teigti, kad nuo mokytojų bendravimo su mokiniais taip pat priklausys ir mokinių noras mokytis, aktyviai dalyvauti pamokos veikloje, reikšti savo mintis, bei siekti aukštesnių mokymosi rezultatų.

Jensen (2001) nurodo, kad mokiniams malonu eiti į mokyklą, kurioje jų laukia nuoširdūs ir supratingi mokytojai, gera klasės atmosfera. Mokykla ir jos aplinka turi būti patogi, estetiškai patraukli. Mokiniai mokykloje turi jaustis saugūs, kad norėtų mokytis. Mokytojai mokykloje taip pat turi būti gerbiami mokinių. Norint padaryti mokyklą patrauklesnę, pirmiausia mokykla turi užtikrinti ugdytinių saugumą. Nuoširdūs, pagrįsti pasitikėjimu, atvirumu, pagarba bei supratimu santykiai tarp suaugusiojo ir vaiko – sėkmingo ugdymo pagrindas. Mokykloje turėtų veikti pedagogų darbo grupė, kuri aiškintųsi ir šalintų nelankymo priežastis, padėtų mokiniams, drauge su jais ieškotų mokymosi motyvacijos.

Ne vien mokytojas turi įtakos bet ir mokiniai veikia vieni kitus, taip pat ir savo mokytojų elgesį (Arends, 2008). Vaikų noras mokytis daugeliu atveju priklauso nuo mokytojų bendravimo tarpusavyje ir su mokiniais. Malonu mokiniams eiti į mokyklą, kurioje jų laukia nuoširdūs ir supratingi mokytojai, gera klasės atmosfera. Vaiko motyvacija kyla, kai mokinys mokydamasis mokykloje jaučiasi asmenybe, sulaukia dėmesio ne tik iš mokytojų, bet ir iš klasės draugų ir bendraamžių, tuomet gerėja ugdymosi rezultatai. Strakšytė (2008) teigia, kad bendraamžiai neretai lemia paauglių mokymosi motyvaciją, nes, pereidami nuo sąjungos su šeima prie stipresnių ryšių su bendraamžiais, paaugliai įgyja daugiau nepriklausomybės, siekia perimti vis daugiau savo amžiaus draugų elgesio bruožų.

Mokyklose yra daug mokytojų, kurie kaskart supyksta ir šaukia ant vaikų, kai jie neklauso, blogai atlieka užduotis, nekreipia dėmesio į sakomas pastabas. Jei mokytojas pyksta, mokiniui prastai atlikus užduotį, tai jis galvoja, kad mokinys mažai mokėsi, nesutelkė dėmesio ar nesistengė. Po dažno tokio mokytojų elgesio, mokiniai pradeda galvoti, kad tikrai per mažai

stengiasi mokydami arba yra negabūs ir dėl to nesiseka. Mokiniai taip pat nejaukiai jaučiasi, kai yra nuolat giriami už gerus rezultatus ir nekritikuojami dėl prastų rezultatų. Mokytojai turėtų atsižvelgti, kad reikėtų mažiau girti mokinius už gerus rezultatus ir nevengti rodyti pykčio jei reikia. Reikia atkreipti dėmesį ir nepamiršti, kad mokinių pasitikėjimas savimi ir požiūris į save priklauso nuo to, kaip su jais yra elgiamasi (Gage, Berliner, 1994).

Copley (2009) išryškina ir mokytojo vaidmenį mokymo procese, tai siekti kiek įmanoma pailginti sėkmingo mokymosi laiką. Svarbu užtikrinti, kad visi mokiniai jaustųsi saugūs, asmeniškai skatinti mokinius, būti jiems dėmesingiems. Taip pat reikia formuoti ir puoselėti vaiko savivertę, skatinti jo teigiamus lūkesčius. Mokytojas turėtų būti pats įsitikinęs ir perteikti tą tikėjimą, kad mokinys gali daryti pažangą. Tačiau svarbiausia, kad mokinių mokymosi patirtis būtų motyvuota.

Kai kurie mokytojai daro prielaidą, kad visi mokiniai yra gabūs. Išryškina, atskleidžia geriausias mokinio savybes klasėje ir taip pasiekia geresnių mokinių rezultatų. Mokiniam patinka mokytis, o tai natūraliai padidina jų savigarbą ir norą mokytis. Mokiniai jaučia, ko iš jų tikimasi, ir tai daro didelę įtaką jų elgesiui. Kai yra tikimasi, kad mokiniams geriau seksis atlikti vienas ar kitas užduotis, jiems tai geriau ir pavyksta (Jensen, 2001).

Galima manyti, kad nors ugdymo procese pirmenybė teikiama mokyklai ir mokytojui, tačiau bendromis mokyklos ir šeimos pastangomis galima suteikti vaikui daugiau žinių, plėtoti jo gebėjimus, įspėti ar įveikti turimus sutrikimus.

1.1.2.4. Požiūris į save patį. Arends (2008) nurodo, kad vienas iš lemiamų mokinių elgesio veiksnių yra jų asmeniniai poreikiai ir individualios savybės bei interesai, kuriuos mokinys atsineša ateidamas į mokyklą ir klasę. Pikūnas ir Palujanskienė (2001) pabrėžia, kad su laiku kintantis vaiko požiūris į save patį, neišvengiamai verčia peržiūrėti santykius ir su kitais asmenimis. Visų pirma yra žvelgiama į artimiausius draugus. Vaiko bendraamžiai išgyvena tas pačias problemas ir prasideda intensyvesnis bendravimas su jais, kai vaikui tampa per daug sudėtingi santykiai su suaugusiais, t. y. tėvais ir mokytojais.

Dapkienė (2006) teigia, kad savęs vertinimas, tai savo žinių, mokėjimų, įgūdžių, dvasinių ir fizinių savybių bei galimybių suvokimas, savo veiklos, padėties klasės bendruomenėje analizavimas, savo požiūrio į kitus suvokimas. Tik nuo savęs vertinimo priklauso žmogaus aktyvumas, jo noras tobulėti.

Mokymosi pažangumas bei mokslumas priklauso ir nuo paties mokinio požiūrio į mokymąsi. Pirmiausia derėtų atsižvelgti ar vaikas nori, ar nenori mokytis, stengiasi ar ne, mato mokymosi prasmę, ar jos nemato. Šiuo atveju, mokymosi požiūris gali būti teigiamas bei neigiamas. Taip pat noras ar nenoras mokytis priklauso ir nuo mokinių amžiaus ir aplinkos poveikio (Laužikas, 1974).

Dapkienė (2006, p. 81) išskiria tris savęs vertinimo formas:

- savęs pervertinimas;
- nepakankamas savęs vertinimas;
- iš viso nevertina savęs.

Trumpai apibūdinus visas šias formas galima teigti, kad savęs pervertinimas nėra teigiamas dalykas saviugdų procese. Jei žmogus save pervertina, jis nenori tobulintis, yra nereiklus sau, nelinkęs savęs analizuoti bei nesupranta savo trūkumų. Savęs pervertinimas skatina lengvabūdiškumą, neatsakingumą, netaktišką elgesį, be to ugdo per didelį pasitikėjimą savimi. Tai skatina pasirinkti neapgalvotus tikslus, kurių žmogus nepajėgs įgyvendinti ir dėl to kaltins kitus. Nepakankamas savęs vertinimas silpnina žmogaus jėgas, ugdo nepasitikėjimą savimi, žlugdo iniciatyvą ir aktyvumą. Tokie mokiniai dažniausiai atstumiami, izoliuojami, tampa vieniši, dažnai iš jų tyčiojamosi, pabrėžiamas jų silpnumas, nesudaromos sąlygos ugdytis pasitikėjimo. Mokiniai, kurie nesusimąsto apie save, nevertina savo elgesio bei negerbia savęs, praranda pasitikėjimą savo jėgomis. Dažnai su žema savigarpa susijusi narkomanija, alkoholizmas bei nusikalstamumas, kurie taip pat lemia ir menkus mokinių mokymosi motyvus

Vaikams, mokantis mokykloje, yra daugiausia galimybių keisti ir formuoti mokymosi motyvaciją, galima stiprinti teigiamus motyvus. Viena iš pagrindinių priežasčių nenoras mokytis – tai nepriimtinas mokytojų elgesys, supanti aplinka, klasės draugų bendravimas ir savęs vertinimas. Bendraamžių bendravimas grupėje yra labai svarbus. Mokinys įgyja socialinę patirtį, atitrūksta nuo šeimos, formuojasi naujos pažiūros, būdingos šiai grupei. Pasitaiko, kad dėl vienokių ar kitokių mokymosi sunkumų klasėje, atsiranda mokinių, kurie tampa vengiami ir atstumti nuo kitų. Tokiu atveju mokinys patiria daug neigiamų emocijų, jaučia nepilnavertiškumą, krinta jo mokymosi motyvacija.

1.2. Mokymo ir mokymosi samprata

Mokymas – pedagoginis procesas, kurio metu mokiniai, mokytojo vadovaujami, įgyja žinių, mokėjimų bei įgūdžių. Šiame procese kartu vystosi mokinių pažintinės galios ir intelektas, formuojasi pažiūros ir vertybės, t.y. jie lavinami ir auklėjami (Rajeckas, 2004).

Mokytojų požiūris ir mokymo modeliai rodo, jog žinių perteikimas mokiniams atskleidžia mokytojų profesinį pasirengimą. Tai parodo mokytojų pasiruošimą ir numatytus mokymo būdus, kurie tiesiogiai parodo mokytojo profesionalumą (Valenčic, 2007).

Jovaiša (1993) teigia, kad mokymas, t.y. vadovavimas mokymuisi, turi būti tikslingas, nuoseklus, aktualus mokytojos ir mokinių veiksmas, kuris stimuliuoja ir organizuoja

mokinių pažintinę bei praktinę veiklą. Mokymosi metu yra ne tik klausomasi, stebima ar jaučiama, įsivaizduojama, bet ir yra pasitelkiamos mokinio raidos, patirties pagrindu susiformavusios mąstymo struktūros. Mokinys formuoja įvykių ir reiškinių sąvokas, vadovaudamasis savo patirtimi ir anksčiau suformuotais modeliais. Mokymosi metu svarbu skatinti domėjimąsi tuo, kas nauja, rengti mokinių savišvietai ir savimokai, nenutrūkstamam mokymuisi.

Rajeckas (2002) pabrėžia, kad bendrojo lavinimo mokykla, kaip ugdymo institucija, kurios pagrindinė veikla – mokymas, atlieka ypač svarbų vaidmenį, ugdant visapusišką asmenybę. Mokykla, mokymo procese suteikia žinių ir įprasmina bei susistemina iš mokinių įgytą informaciją (t.y. jų patirtį) iš įvairių šaltinių.

Valenčic (2007) darbe galima rasti išskiriamas žinių gavimo kategorijas:

1. Žinių įgijimas. Tai nauja informacija ir įgūdžiai. Mokiniai sužino daug informacijos, ją išimena ir prisimena ilgesnį laiką ir gali atgaminti po kurio laiko.

2. Supratimas. Tai galimybė priimti ir pritaikyti naujas žinias prie turimos informacijos, pateikti pavyzdžių bei praktiškas pritaikymas. Mokiniai gali glaudžiai ir aiškiai perteikti turimas žinias klasės draugams.

3. Žinių sujungimas. Tai turimų žinių sujungimas ir panaudojimas sprendžiant naujas problemas, įgyjant naujų įgūdžių ir patirties. Mokiniai geba sujungti turimą skirtingą informaciją į vieną visumą ir pritaikyti ją problemai spręsti.

4. Asmenybės pasikeitimas. Tai žinojimas, kuris pakeičia besimokančiojo asmenybę, gyvena ir mąsto skirtingai. Tai mokinio požiūris į žinias, naujus tikslus ir interesus. Kai mokinys pagrindžia savo veiksmus įgytomis žiniomis ir supranta, kad neturėdamas žinių negalėtų atlikti tam tikrų veiksmų.

Mokymu siekiama perduoti jaunajai kartai visuomeninę patirtį, tai žinias, praktinės ir intelektualinės veiklos įgūdžius, vertybes, elgesio bruožus ir kt. Vaikas, perimdamas žinias ir vertybes, vis geriau pažįsta pasaulį, formuojasi požiūris į pasaulį sistema, plėtoja pažintines galias ir gebėjimus. Mokymosi veikloje lavėja mokinių mąstymas (išmokstama analizės, sintezės, konkretizavimo, abstrahavimo ir kitų protinių operacijų), pereidami iš klasės į klasę, jie tobulina psichikos procesus (atmintį, vaizduotę ir kt.), tai yra, mokiniai vysto savo intelektą (Rajeckas, 1999).

Šiaučiukėnienės, Stankevičienės (2003) išskiriami pagrindiniai mokymosi ir mokymo paradigmos teiginiai, tai mokymas ir mokymasis. Mokymas pabrėžia mokytojo svarbą mokymo procese, mokiniams žinios perteikiamos paprastai, stovinti prieš klasę. Mokinys yra pasyvus klausytojas, kuris priima žinias, pamokų metu atlieka individualiai užduotus darbus. Pamokų metu mokytojas remiasi mokymo programa, kur daug dėmesio skiriama esminiams

faktams ir vertinimo rezultatams. Mokymo metu vertinant mokinius, atkreipiamas dėmesys į rezultatą, tai yra remiamasi iš anksto numatytais vertinimo kriterijais. Mokymosi metu mokinys nėra pabrėžiamas mokytojo svarbumas, išryškėja partnerystė, mokytojas tarsi „mokinys“. Mokinys aktyviai dalyvauja pamokoje, darbas gali vykti bendradarbiaujant komandomis, pats yra atsakingas už savo mokymąsi. Mokymosi metu mokinys pagal savo gebėjimus įgyja žinias, kurias galės panaudoti ateityje. Daugiau dėmesio skiriama mokymosi procesui, kurio metu, pats mokinys yra atsakingas už gaunamas žinias.

Mokymasis – pagrindinė mokinio veikla. Todėl pažinti mokinį visų pirma reikia tam, kad būtų galima skatinti kiekvieno ir visų norą mokytis, padėti suprasti mokslo svarbą asmenybės ir visuomenės gyvenime. Ugdant visų mokinių teigiamą požiūrį į mokymąsi, žinias, mokslą, skatinti savišvietą, formuoti siekimą nuolat plėsti žinias – šito pasiekti irgi galima tik pažįstant kiekvieną mokinį, žinant klasės mikroklimatą (Rajeckas, 2004).

Mokymosi ypatumai reikšmingi mokymosi veiklai. Mokytojas, stebėdamas ir tyrinėdamas mokinio veiklą, vertina užduočių atlikimo ypatumus, mokymosi įgūdžius, stebi, kaip mokinys dalyvauja pamokoje, kaip bendrauja su klasės draugais, kaip atlieka savarankiškus darbus, kaip įsitraukia į mokymosi veiklą, kaip ją planuoja, organizuoja, koks jo veiklos nuoseklumas. Mokytojas, diskutuodamas su mokiniu ir gaudamas atsakymus, stebi jo mąstymą, t. y. kaip mokinys operuoja žiniomis, kokiais mokymosi metodais naudojasi, kokias mokymosi strategijas įvaldęs (Kišonienė, Dudzinskienė, 2007).

Rajeckas (1999) nurodo, kad mokymasis yra svarbiausia besiformuojančios asmenybės veiklos rūšis, kurios metu asmenybė sparčiai ir įvairiapusiškai vystosi. Būdingiausias mokymosi bruožas – tai tikslinga, organizuota, planinga, daugelį metų trunkanti pedagogo vadovaujama vaikų, paauglių ir jaunuolių veikla.

Valenčic (2007) išskiria kokios yra mokinių funkcijos mokymosi procese:

1. Informacijos gavimas. Mokinys turi aktyviai sekti mokytojos dėstomą medžiagą ir kilus neaiškumams prašyti paaiškinti mokomąją medžiagą. Tai skatina mokinius nebūti pasyviais klausytojai, o priimti ir reaguoti į mokytojos dėstomą medžiagą.

2. Dalyvavimas. Mokiniai kelia klausimus, išsako komentarus, idėjas ir pasiūlymus. Svarbu, kad mokiniai aktyviai dalyvautų pamokos veikloje, užduotų klausimus jei ko nesupranta ar nori gauti daugiau informacijos.

3. Netiesioginis dalyvavimas. Mokinys savo dalyvavimu, komentarais siekia gauti žinių ir mokytojo pasitikėjimą juo.

4. Asmenybės vystimasis. Asmeniniame gyvenime sprendžiant problemas mokinys siūlo naujas idėjas ir panaudoja turimas žinias. Svarbu išmokti įvertinti savo ir kitų darbą bei požiūrį į save bei kitus.

Veiksmingas mokymas yra tuomet, kai mokinys ne tik maksimaliai suvokia mokomąją medžiagą, bet ir savarankiškai gilinasi pamokų metu į iškeltą problemą, siekia kuo daugiau susirinkti informacijos apie tai iš tėvų, kitų šeimos narių, draugų, ieško internete ar bibliotekoje. Suprantama, kad tuomet mokinys pats, niekieno neverčiamas ir neraginamas, ruošia namų darbus, kokybiškai atlieka visas mokytojų skirtas užduotis. Natūralu, kad taip kruopščiai dirbantis mokinys tikisi sėkmės, gerų rezultatų. Taip aktualizuojamas jauno žmogaus savasis AŠ, tvirtėja jo charakteris, stiprėja valia, ugdomas savarankiškumas, atsakingumas, pareigingumas, darbštumas, sąmoningumas. Minėtos savybės ir sudaro prielaidas formuoti gerų rezultatų motyvacijai. Mokytojų, tėvų/globėjų, kitų šeimos narių, draugų rodomas dėmesys mokinio mokymosi rezultatams, jo sėkmei mokykloje stiprina motyvacijos formavimo procesą (Grincevičienė, 2009).

1.4. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi ypatumai

Norwich (2010) nurodo, kad sąvoka *specialieji ugdymosi poreikiai* susijusi su mokymu bei mokymosi ypatumais. Specialieji poreikiai, taikoma įvairiose gyvenimo veiklose, apibūdinami kaip mokymosi ypatingumai, susijęs su specialiaisiais ugdymosi poreikiais, apibūdina individualius asmens ugdymosi poreikius.

Pasak Ališausko (2003), specialiuosius ugdymosi poreikius galima konstatuoti tiems ugdytiniais, kurie patiria stabilių mokymosi sunkumų ar negalių. Autoriaus nuomone, ugdant tokius moksleivius, būtina taikyti alternatyvius mokymo metodus bei pritaikyti ugdymo programą. Ugdymo programos pritaikymas mokiniams padės geriau realizuoti savo gebėjimus ir išvengti didesnių nesėkmių mokymosi procese. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokyklinio amžiaus asmenims specialiąją pedagoginę pagalbą teikia mokyklų specialieji pedagogai, logopedas, (tiflopedagogas, bei surdopedagogas), psichologas.

Kišonienė, Rudzinskienė (2007) nurodo, kad mokinio patiriami sunkumai klasėje ar mokykloje gali priklausyti nuo mokyklos bendruomenės žinių arba nuo mokykloje vyraujančių nuostatų. Pozityvus požiūris į mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių, leis sėkmingai įgyvendinti keliamus tikslus ir ugdyti mokinio asmenybę.

Daug įtakos turi vaiko teigiamos motyvacijos palaikymas, nepakankamai išlavėjusių ar sutrikusių pažintinių procesų ugdymas, negalės kompensavimas, taikant alternatyvius mokymo būdus, individualizuotas mokymo pasiekimų vertinimas. Pedagoginės pagalbos vaikui tenkinimo nederėtų susiaurinti iki mokymo programos pritaikymo (Ališauskas, 2002).

Ališausko (1998) teigimu, vaiko specialieji mokymosi poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje gali būti tenkinami įvairiais lygiais ir formomis:

- bendrojo tipo klasėje mokant pagal bendrojo ugdymo programą ir taikant specialiuosius darbo būdus ir metodus;
- bendrojo tipo klasėje pritaikant (modifikuojant ar adaptuojant) bendrojo ugdymo programą;
- dalį laiko bendroje klasėje ir dalį laiko specialiame kabinete (specialiojo pedagogo ar logopedo) ar specialiojoje klasėje;
- specialiojoje klasėje.

Anot Ališausko (2002), visi asmenys, dalyvaujantys tenkinant vaiko specialiuosius ugdymo(si) poreikius, turi palaikyti glaudžius ir pagarbius santykius su vaiku. Vaikas turi jaustis esąs lygiavertis partneris ir aktyvus ugdymo proceso dalyvis bendraudamas su tėvais, pedagogais ir su klasės draugais.

Nei vienas iš specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų nenori, kad su juo būtų elgiamas kitaip nei su kitais klasės mokiniais, nes tai skatina jo menkavertiškumo jausmą prieš kitus. Suteikiant specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams galimybę kartu ugdytis su jų bendraamžiais, jie galės įgyti bendravimo įgūdžių bendraudami vieni su kitais. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai, dalyvaudami bendroje veikloje su įprastinės raidos vaikais, pradeda geriau save vertinti.

Ališauskienė ir Miltenienė (2004) teigia, kad kiekvienas asmuo, darantis ugdomąjį poveikį vaikui ir dalyvaujantis jo ugdymo procese, turi savitą vaiko akademinių ir tolesnės mokymosi perspektyvos, socialinės emocinės savijautos, elgesio suvokimą. Tenkinant moksleivių specialiuosius ugdymosi poreikius svarbu, kad visi vaiko ugdytojai tikėtų, jog kiekvienas vaikas gali mokytis ir patirti sėkmę.

Literatūros analizė leidžia apibendrinti, kad mokiniams teigiamą motyvaciją suteikia ne tik gaunamos emocijos pamokų metu, mokytojos nuoširdus bendravimas, bet ir noras mokytis, siekti geresnių rezultatų. Mokinių mokymuisi taip pat svarbus yra tėvų bendravimas namuose, santykiai su klasės bendramoksliais ir mokytoja, taip pat mokyklos aplinka bei savęs vertinimas. Matydami ir jausdami ne tik tėvų, mokytojų, bet ir bendraklasių pagalbą, bei turėdami geras sąlygas mokymuisi, mokiniai turi galimybę mokytis ir siekti kuo geresnių rezultatų.

Apibendrinant literatūroje pateiktą informaciją apie mokymosi veiksnius, jie buvo sugrupuoti į keturias grupes: šeimos aplinka, mokyklos aplinka, santykiai su mokytoja ir bendraklasiais bei savęs vertinimas. Visi šie veiksniai gali lemti mokinių sėkmingą mokymąsi, tačiau atliekant tyrimą bus išsiaiškinta, kurie sėkmės veiksniai reikšmingiausi mokinių, turinčių specifinių pažinimo sutrikimų, mokymosi sėkmei.

2 skyrius. MOKINIŲ, TURINČIŲ SPECIFINIŲ MOKYMOSI SUTRIKIMŲ, IR SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ IŠSKIRIAMŲ MOKYMOSI SĖKMĖS VEIKSNIAI

2.1. Tyrimo metodika

Anketinė apklausa. Atlikta mokytojų ir mokinių anketinė apklausa. Mokiniam, turintiems specifinių mokymosi sutrikimų, pateikta anketa, sudaryta iš 3 blokų: instrukcija, demografiniai duomenys (6 klausimai) ir diagnostinių teiginių blokas (57 teiginiai). Specialiesiems pedagogams pateikta anketa, sudaryta iš 3 blokų: instrukcija, demografiniai duomenys (3 klausimai) ir diagnostinių teiginių blokas (52 teiginiai). Klausimyne pateikti teiginiai su nominalinių skalių atsakymo variantais ir Likerto skalė, kurią sudaro teiginiai ir 5 galimi atsakymo variantai. Respondentai patys turi pasirinkti atsakymo variantą, kuris geriausiai atspindi jų nuomonę į pateiktą teiginį.

Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, klausimyne pateikti uždari klausimai, kuriuose respondentas gali pasirinkti tinkamą variantą, ir du atviri klausimai, į kuriuos atsakydamas respondentas gali išreikšti savo nuomonę. Specialiųjų pedagogų apklausai pateikti tik uždari klausimai, kur respondentas gali pasirinkti tik vieną tinkamą atsakymo variantą.

Turinio analizė. Tai mokslinių tyrimų priemonė, naudojama nustatyti tam tikrus žodžius ar sąvokas. Atliekant turinio analizę, tekstas yra koduojamas arba skirstomas į kategorijas įvairiais lygiais, tai gali būti žodžiai, frazės, sakiniai ar temos³. Mokinių atsakyti atviri klausimai buvo apdoroti taikant turinio analizę. Visi atsakymai buvo suskirstyti į grupes, pagal loginę prasmę.

Atliekant mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, apklausą, anketos buvo paliekamos specialiajam pedagogui (arba siunčiama į kitą miestą), kurias padalindavo mokiniams. Specialieji pedagogai būdavo instruktuojami kaip reikia pildyti anketą, o šią informaciją jie perteikdavo mokiniams. Specialiųjų pedagogų apklausai anketos buvo dalinamos rankiniu ir elektroniniu būdu.

2.2. Respondentai

Tyrimo dalyvavo 5-10 klasių mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų (150) ir specialieji pedagogai (50).

3

An Introduction to Content Analysis. <http://writing.colostate.edu/guides/research/content/pop2a.cfm>
(žiūrėta: 2011-09-12)

Sudarant imtį, buvo remtasi netikimybinės atrankos metodu: tinkamumo (*availability*) metodu, kurio metu tiriamųjų grupė formuojama iš asmenų, turinčių panašių bruožų – tai mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų. Sudarant specialiųjų pedagogų imtį taip pat buvo remtasi netikimybinės atrankos metodu.

Pagal turimus duomenis iš Statistikos departamento, 2010 m. Lietuvoje 5-10 klasėse mokėsi 3871 mokinys, turintys specifinių pažinimo sutrikimų. Apskaičiuoti tiriamųjų skaičiui buvo remtasi Dattalo (2008) pateikta imties dydžio lentele⁴. Atsižvelgiant į populiacijos dydį (3871 mokiniai, turintys specifinių pažinimo sutrikimų) buvo pasirinkta $\pm 10\%$ imties paklaida. Remiantis pateikta lentele apklausti turėtų būti 94 respondentai, tačiau norint gauti tikslesnius duomenis, respondentų skaičius padidintas iki 150.

Apklausa atlikta 2011 spalio mėn. – 2011 lapkričio mėn. Tyrime dalyvavo mokiniai, besimokantys progimnazijose, pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose, iš šių miestų: Šiaulių („Rėkyvos“ progimnazijoje, „Dubijos“ pagrindinėje mokykloje, „Juventos“ progimnazijoje), Panevėžio („Verdenės“ pagrindinėje mokykloje), Kuršėnų („Pavenčių“ vidurinėje mokykloje), Pakruojo rajono (Klovainių pagrindinėje mokykloje), Vilniaus (Karaliaus Mindaugo vidurinėje mokykloje), Raseinių rajono (Nemakščių Martyno Mažvydo vidurinėje mokykloje), Tauragės („Šaltinio“ pagrindinėje mokykloje). Specialiųjų pedagogų apklausoje dalyvavo specialieji pedagogai dirbantys Šiaulių mieste ir rajone, Kuršėnuose, Tauragės mieste ir rajone, Vilniuje, Panevėžyje, Raseinių rajone, Pakruojo mieste ir rajone, Alytuje, Kaune, Klaipėdoje, Kelmėje, Jurbarko, Šilalėje, Šeduvoje, Radviliškyje.

Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, apklausos metu buvo išdalintos 160 anketų, sugrįžo 150, anketų grįžtamumas – 94,0%. Specialiųjų pedagogų apklausai buvo išdalintos ir išsiuntinėtos elektroniniu paštu 70 anketų, grįžo užpildytų – 50 anketų, anketų grįžtamumas – 71,0%.

Apklausoje dalyvavę specialieji pedagogai – visos moterys (N=50). Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, pagal lytį pasiskirstė tokiu santykiu: 50 merginų, 100 vaikinių. Daugiausiai mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, buvo 6 klasėje (N=42), 5 klasėje mokėsi 30 apklaustųjų mokinių, 7 klasėje – 36, 8 klasėje – 24, 9 klasėje – 14 ir 10 klasėje – 4 apklausti mokiniai.

2.3. Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, mokymosi sėkmės veiksnių vertinimas

⁴ Dattalo, P. (2008). Designing, Conducting and Analysing Surveys and Questionnaires. www.library.nhs.uk/nlhdocs/FOLIO13_choosing_a_sample.doc (žiūrėta: 2011-10-09).

Apklaustų respondentų duomenys buvo apdoroti naudojant faktorinę analizę, norint išsiaiškinti, kurie teiginiai labiausiai tarpusavyje susiję. Gauti duomenys pateikiami 1-oje lentelėje.

1 lentelė

Mokymosi sėkmės veiksnių vidurkių palyginimas (N=150)

	Testo žingsnio faktorinis svoris (L)	Faktoriaus aprašomoji galia (sklaida)	Cronbach koeficientas
Šėimos aplinka			
Tėvai nori, kad aš gerai mokyčiausi.	0,781	54,4	0,529
Tėvai mane baudžia jei gaunu blogus pažymius.	0,766		
Gaunu dovanų ar pinigų už gerus pažymius.	0,734		
Turiu geras sąlygas mokytis namuose.	0,711		
Ruošiant pamokas visada sulaukiu daug dėmesio iš tėvų, brolių ar sesių.	0,655		
Mano tėvai nesipyksta, tai man padeda geriau mokytis.	0,654		
Su visos šėimos nariais gerai sutariu.	0,627		
Visada klausau tėvų ir vyresnių žmonių patarimų.	0,606		
Mokyklos aplinka			
Man patinka klasė, kurioje vyksta pamokos.	0,816	43,3	0,567
Klasės draugai man padeda atlikti užduotis, kurių nesuprantu.	0,799		
Klasėje visi draugiškai bendrauja su manimi.	0,791		
Suprantu kai mokytoja aiškina naują pamokos temą.	0,767		
Man patinka mokykla, kurioje mokausi.	0,731		
Dažnai mokytoja mane bara, kad nesuprantu užduočių.	0,721		
Mokytojos pagyrimai skatina mane siekti geresnių mokymosi rezultatų.	0,638		
Mane visada mokytoja kritikuoja.	0,614		
Visada laikiu kontrolinių ir kitų atsiskaitymo darbų.	0,613		
Daugiau dėmesio skiriu dalykams, kurie geriau sekasi.	0,610		
Mane kartais įžeidinėja mokytoja.	0,570		
Mano klasė yra draugiška.	0,536		
Savęs vertinimas			
Galėčiau mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius.	0,721	34,4	0,517
Noriu kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis.	0,699		
Turiu draugų, kurie mokosi geriau už mane.	0,668		
Manau, kad žinias, kurias gaunu mokykloje, galėsiu panaudoti ateityje.	0,537		
Esu patenkintas pažymiais, kuriuos gaunu.	0,532		

Atlikus šėimos aplinkos vertinimo faktorinę analizę, buvo nustatyta, kad ji yra galima ir priimtina. Gauti rezultatai parodė, kad cronbach $\alpha = 0,529$, kuri reiškia, kad teiginiai patikimai tarpusavyje susiję, kuo cronbach α arčiau 1, tuo duomenys patikimesni, visa aprašomoji sklaida

54,42%, $p=0,00$, kuris parodo statistinį reikšmingumą, kuo p mažesnis, tuo reikšmingesnis. Vertinant išskirtus mokymosi sėkmės veiksnius susijusius su šeimos aplinka, rezultatai parodė, kad reikšmingiausi yra, kai *mokiniai gerai sutaria su šeimos nariais, turi geras sąlygas mokytis namuose, sulaukia pagalbos iš kitų šeimos narių*. Taip pat į šią grupę pateko neigiamas teiginys, kad mokiniai yra baudžiami, jei gauna prastus pažymius. Pagal gautus rezultatus galima teigti, kad mokinių mokymosi sėkmę lemia teigiami santykiai su šeima, jos nariais. Mokiniais yra svarbus tėvų palaikymas ir skatinimas siekti geresnių mokymosi rezultatų.

Atlikus mokyklos aplinkos vertinimo faktorinę analizę, buvo nustatyta, kad ji yra galima ir priimtina. Teiginiai faktorinės analizės metu susigrupavo prasmingai, visa aprašomoji sklaida 43,3%, cronbach $\alpha = 0,567$, $p=0,00$. Aktualiausiai mokiniams mokymosi sėkmę lemia mokyklos aplinka ir kaip su jais bendrauja mokytojai bei bendraklasiai. Iš gautų duomenų reikšmingiausiais galima laikyti, kad mokiniams svarbi klasės aplinka, kurioje vyksta pamokos, atkreiptinas dėmesys į bendravimą su bendraklasiais ir mokytojais.

Atlikus teiginių bloko savęs vertinimo faktorinę analizę gauti rezultatai rodo, kad visa aprašomoji sklaida 34,4%, cronbach $\alpha = 0,517$ $p=0,00$. Apibendrinant mokinių pateiktus atsakymus, reikšmingiausias galima išskirti, kai mokinys mano, jog jis *galėtų mokytis geriau*, tačiau taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad *mokinys nori kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis*. Galima teigti, kad mokiniai patys sau prieštarauja išsakydami nuomonę, apibūdindami, kad yra trukdžių mokyklos arba šeimos aplinkoje, kurie trukdo mokytis ir siekti geresnių rezultatų.

2 lentelė

Mokinių nuomonė, ar patinka mokytis mokykloje, pagal lytį (N=150), %

		Patinka mokytis mokykloje				Viso
		Taip (%)	Ne (%)	Nelabai (%)	Praleistas (%)	
Lytis:	mergina	34	8	6	2	50
	vaikinas	54	28	17	1	100
Viso:		88(58,7%)	36 (24,0%)	23 (15,3%)	3 (2,0%)	150 (100%)

Vertinant atviro klausimo „Ar patinka tau mokytis?“ atsakymus, galima daryti išvadą, kad mokiniams patinka mokytis ir įgyti kuo daugiau žinių. Daugiausiai mokinių, tai yra 58% respondentai, teigiamai atsakė į šį klausimą, kad patinka mokytis mokykloje, o neigiamą nuomonę išreiškė 24% respondentų.

Apibendrinant mokinių išsakytas nuomones, jos buvo sugrupuotos pagal loginę prasmę į tris kategorijas ir subkategorijas. Žemiau pateiktoje lentelėje pateikiami mokinių atsakymai.

3 lentelė

Mokinių nuomonė apie mokymąsi mokykloje (N=150)

Kategorija	Subkategorija	Atsakymų pavyzdžiai	Atsakymų skaičius
1. Teigiami mokymosi sėkmės veiksniai.	1.1. Žinių gavimas.	Kad nebūčiau bedarbis ir būčiau išsilavinęs; nes vis kažko sužinau nauja; nes gaunu daug informacijos; patinka mokytis, dėl to kad ten įdomu; nes galima viską išmokti ko nežinai; nes be mokymosi nieko neišmoksi; nes sužinau daug naujų, įdomių dalykų.	40
	1.2. Geri santykiai su mokytoja ir bendraklasiais.	Gali būti kartu su draugais ir sužinoti žinių; nes yra geri mokytojai; nes susitinki su draugais ir sužinai vis daugiau, ir daugiau.	12
	1.3. Asmeninis požiūris.	Nes smagu mokykloje; nes aš noriu; tai mano pareiga; įdomu mokytis; gaunu gerus pažymius.	8
	1.4. Karjeros siekimas.	Man labai patinka mokytis, nes noriu pasiekti tikslų, dirbti svajonių darbe, turėti išsilavinimą; noriu pasiekti kai ko gyvenime; nuo to priklauso mano gyvenimas; noriu išmokti, žinoti ir panaudoti žinias ateičiai.	14
2. Neigiami mokymosi sėkmės veiksniai.	2.1. Neigiami aplinkos veiksniai.	Reikia anksti ryte keltis; labai tingiu keltis; sunkios pamokos; todėl, kad mokykla blogai ir be to, nuobodu.	13
	2.2. Neigiamas savęs vertinimas.	Daug laiko užima mokslai, norisi daugiau laiko skirti laisvalaikiui; nepatinka man dirbti; labai didelis krūvis, labai sunku, daug rašom visokius rašomuosius; kai nesuprantu būna prasti pažymiai.	22
3. Neutralūs mokymosi sėkmės veiksniai	3.1. Mokyklos aplinka.	Nelabai, nes užknisa mokytojos; nelabai, nes labai daug pamokų ir namų darbų; nelabai patinka, nes kartais mokytojai erzina nepatinka, bet reikia; nelabai, nes klasiškai tyčiojasi.	7
	3.2. Savęs vertinimas.	Nelabai patinka, nes sunku; normaliai, nes reikia mokytis; mokslas reikalauja daug pastangų, tad mokytis nelabai mėgstu; nelabai, nes reikia mokytis; nelabai, nes blogai aš mokinuosi.	5
Iš viso			121

Mokiniai, išsakydami savo nuomonę „Ar patinka tau mokytis?“, pateikė įvairius atsakymus: vieni pasisakė trumpai, *taip* arba *ne* (N=29), kiti mokiniai (N=121) pateikė išsamesnius atsakymus, kurie buvo sugrupuoti pagal loginį ryšį. Daugiausiai buvo išsakyta teigiama nuomonė, kuri atspindi žinių gavimą, gerus santykius su mokytoja ir bendraklasiais, asmeninį požiūrį į mokymąsi bei tolimesnį gyvenimą, t.y. karjeros siekimą. Respondentai išreiškė labai įvairią nuomonę, dažniausiai pasisakė teigiamai, tačiau buvo minčių, kurios parodė, kad mokiniams nepatinka mokytis mokykloje.

Apibendrinant mokinių atsakymus *teigiamą nuomonę* išsakė 74 mokiniai. Mokiniai pateikė tokius atsakymus, kaip *noriu daug ką išmokti ir sužinoti; gaunu daug naujų žinių; mokantis*

įgyjama daug žinių; viskas beveik lengva; sužinau daug naujų, įdomių dalykų; be mokymosi nieko neišmoksi; dėl to, kad susirenka daug draugų; nes yra kai kurie geri mokytojai, o kiti – ne; man labai patinka mokytis, nes noriu pasiekti tikslų, dirbti svajonių darbe, turėti išsilavinimą; nes prireiks suaugusiam; nuo to priklauso mano gyvenimas; noriu išmolti, žinoti ir panaudoti žinias ateičiai; todėl, kad geriau sekasi; smagu mokykloje; aš noriu; tai mano pareiga; patinka tos pamokos, kurios yra man labiausiai įdomios; įdomu mokytis; gaunu gerus pažymius; kartais, kai yra nuotaikos. Mokinių atsakymai parodė, kad jiems patinka mokytis mokykloje, nes ten įgyja naujų žinių, kurių reikės ateityje, turi draugų, su kuriais susitinka, vertina mokytojų darbą.

Apskaičiavus respondentų *neigiamus atsakymus*, 35 mokiniai pasakė, kad jiems nepatinka mokytis mokykloje. Žemiau pateikiamos mokinių nuomonės, kurios apibūdina neigiamą mokymosi vertinimą mokykloje, tai *reikia anksti ryte keltis; ne, mokytis nepatinka; nepatinka, bet reikia; sunku ir daug pamokų; sunkios pamokos; todėl, kad mokykla blogai ir be to, nuobodu; daug laiko užima mokslai, norisi daugiau laiko skirti laisvalaikiui; labai sunku; sekasi nelabai gerai, bet šiais laikais man labai sunku mokytis; labai didelis krūvis, labai sunku, daug rašom visokius rašomuosius; kai nesuprantu būna prasti pažymiai; nesuprantu ir neatsimenu; labai tingiu keltis; pavargstu; neįdomu ir nuobodu; man yra sunku; tingiu mokytis; nepatinka man dirbti.*

Mokiniai, kurie išreiškė nuomonę, kuri nepriskirta *nei prie teigiamos, nei prie neigiamos*, buvo priskirta *neutraliam požiūriui į mokymąsi*. 12 respondentų išsakė savo nuomonę, pateikdami tokius atsakymus: *nelabai, nes užduoda daug pamokų; nelabai, nes užknisa mokytojos; nelabai, nes labai daug pamokų ir namų darbų; nelabai, nes klasiškai tyčiojasi; nelabai patinka, nes sunku; nelabai, nes reikia mokytis; nelabai, nes blogai aš mokinuosi.*

Apibendrinant mokinių išsakytas nuomones „*Ar patinka tau mokytis?*“, dažniausiai mokiniai pasisakė, kad jiems patinka mokytis. Galima daryti prielaidą, kad mokiniai nori mokytis, siekti geresnių rezultatų, vertina santykius su bendraklasiais bei mokytojais.

1 pav. Patinka mokytis mokykloje pagal mokinių mokymosi rezultatus, (N=150), %

Iš diagramos galima matyti, kad dauguma mokinių (virš 60% respondentų), kuriems patinka mokytis, savo mokymosi rezultatus vertina vidutiniškai, t.y. nuo 5 iki 8 balų. Mokiniai, kuriems nepatinka mokytis (virš 20%) ir mokiniai, kurie neturėjo konkrečios nuomonės ar patinka mokytis (apie 20%) savo mokymosi rezultatus taip pat vertina gerai, nuo 5 iki 8 balų. Retas kuris mokinytis, kuriam patinka mokytis mokykloje savo mokymosi rezultatus įvertino daugiau nei 8 balais.

4 lentelė

Padedą/trukdo mokiniams mokytis, pagal lytį (N=150), %

		Padedą mokytis, (%)	Netrukdo mokytis, (%)	Padedą ir nepadedą mokytis, (%)	Trukdo mokytis, (%)	Neatsakyta, (%)	
Lytis	mergina	17	4	4	10	15	50
	vaikinas	30	8	7	17	38	100
Viso		47 (31,3%)	12 (8,0%)	11 (7,3%)	27 (18,0%)	53 (35%)	150 (100%)

Mokiniams buvo pateiktas atviras klausimas „Parašyk, kas tau padeda ar trukdo mokytis“. Mokinių atsakymai pasiskirstė panašiai. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad

mokiniams dažniau padeda mokytis (31,3%), nei trukdo mokytis (18,0%) kiti asmenys. Žemiau pateiktoje lentelėje surašytos mokinių mintys, kurios suskirstytos į grupes pagal loginę prasmę.

5 lentelė

Mokinių nuomonė, kas trukdo/padeda mokytis.

Kategorija	Subkategorija	Atsakymų pavyzdžiai	Atsakymų skaičius
1. Mokymosi aplinka.	1.1. Mokymąsi lengvinantys mokyklos aplinkos veiksniai.	Aš manau, kad šioj mokykloj yra puikūs mokytojai, kurie puikiai moko; padeda mokytis kai kurie klasiokai; man padeda matematikos mokytoja kai kažko nesuprantu; mokytis padeda geri draugai; man padeda mokytis mokytoja, mokytojos; padeda specialioji pedagogė; man padeda geriau mokytis pagalbininkės mokytojos ir palengvinta programa.	34
	1.2. Mokymąsi lengvinantys šeimos aplinkos veiksniai.	Rusų kalbą padeda mokytis baba; mama padeda namų darbus daryti ir tetis, brolis, sesė; padeda mokytis šeimos nariai (8); man padeda geriau mokytis tėvai (4); tėvai padeda paruošti namų darbus; kai nesuprantu padeda tėvai arba sesė; kai nesuprantu padeda tetis matematiką padaryti.	25
	1.3. Neigiamas bendraklasių vertinimas.	Man kartais iš klasės grasina, bet nežinau kodėl; kad su manimi mandagiau bendrautų; mane erzina, pravardžiuoja; kiti manęs nemėgsta, bet man patinka mokykloje būti.	6
2. Teigiamas mokymosi vertinimas.	2.1. Savęs vertinimas mokymosi atžvilgiu	Man padeda mokytis muzika, nežinau kodėl (3); mokykloje sekasi gerai, stengiuosi išmokti, o jei trukdo nepažangūs mokiniai, stengiuosi nekreipti dėmesio; man niekas netrukdo mokytis (5); man geriau sekasi mokytis kai mokytojai neapkrauna namų darbais, tada padarau namų darbus ir dar lieka laiko išeiti pas draugus; gerai sekasi kai geriau pasimokau, atlieku namų darbus; man padeda susikaupti kai vienas esu.	30
3. Mokymosi trukdžiai.	3.1. Mokytojų ir bendraklasių aplinka.	Mokytis trukdo triukšmas klasėje (2); mokytis trukdo klasiokai, kurie kalbina (2); trukdo mokytis blogiausias draugas; kartais trukdo klasiokai berniukai, jie pas mus klasėje nelabai draugiški ir neramūs; sunkiau sekasi kai mokytojai apkrauna namų darbais; savarankiškai atliekant klasėje užduotus darbus, nedrausmingi mokiniai, keliantys triukšmą trukdo susikaupti ir stropiai mokytis; trukdo mokytis klasiokai (6); man niekas netrukdo, tik mokytojos blogos.	28
	3.2. Šeimos aplinka.	Mokytis trukdo mažoji sesė; nepadeda triukšmas; man trukdo mokytis mažas brolis.	4
	3.3. Savęs vertinimas.	Pats triukšmaudamas trukdau kitiems mokytis; aš pats sau trukdau; trukdo, kad kai būna labai daug namų, aš pavargstu, skauda galvą; aš pats nenoriu ir tingiu mokytis; sunku gauti gerus pažymius; laiko stoka trukdo mokytis, negaliu susikaupti, kai esu alkanas.	11
Iš viso			138

Respondentai pateikė įvairią savo nuomonę apie mokymosi trukdžius ir gaunamą pagalbą iš kitų asmenų. Daugiausiai net 65 mokiniai pateikė atsakymus, susijusius su *mokyklos*

aplinka. Šiai grupei priskiriami mokymąsi lengvinantys mokyklos aplinkos veiksniai, mokymąsi lengvinantys šeimos aplinkos veiksniai ir neigiamas bendraklasių vertinimas. Išreiškdami savo nuomonę mokiniai pateikė tokius atsakymus: mane kai kurie draugai erzina per pamokas, blaško; man padeda namiškiečiai; man mokytis padeda senelis; labai gerai sekasi tada, kai labai gerai išmokau temą; kai nesuprantu padeda tėvai arba sesė; kai nesuprantu padeda tetis matematiką padaryti; man padeda mokytis, namų darbus, mano mama visada pyksta, kai per namų darbus klaidą padarau; kai per istoriją gavau dešimt, tada mano tėvai apsidžiaugė; padeda geriau mokintis mano draugė, jei ko ji nesupranta, aš jai pasakau, jei aš nesuprantu, ji man pasako; patinka visos mokytojos ir bendraklasiai; pamokose kartais mokytoja padeda; padeda mokytoja Eglė; padeda mokytojo padėjėja (2); man padeda geriau mokytis pagalbininkės mokytojos ir palengvinta programa; padeda logopedė, kartais klasiokės; padeda arba klasiokai, arba kaimynė.

Antroje grupėje, teigiamas požiūris į mokymąsi, 30 mokinių pasisakė teigiamai. Mokiniai pateikė įvairius atsakymus, kurie buvo susiję asmeniniu požiūriu į mokymąsi, tai visada vienodai sekasi mokytis; niekas nenervina ir man yra gerai; viskas „ore“; draugai man netrukdo mokytis; mokykloje viskas sekasi gerai; gera kai prasideda mėgstamos pamokos; man visada gerai yra mokytis; manęs niekas neerzina ir nemuša; noriu gauti gerus pažymius; džiaugiuosi gerais pažymiais; aš pati viena mokausi, man niekas nepadeda; man patinka pamokas ruošti dieną; nėra dalykų, kurie man trukdytų; aš mokausi taip normaliai, pagal savo pastangas; man geriau mokytis, kai aš vienas tada aš suprantu, kad netrukdytų jokie garsai ir kai klausausi muzikos; man geriau mokytis, kai niekas netrukdo, aplink tylu.

Trečiajai grupei priskirti atsakymai, kurie susiję su mokymosi trukdžiais, juos paminėjo 43 mokiniai. Mokiniai išsakė labai įvairią savo nuomonę. Pateikiami pavyzdžiai, kas mokiniams trukdo mokytis ne tik mokykloje, namuose, bet ir kaip patys mokiniai sau trukdo mokytis, tai trukdo kitų mokinių elgesys; norėčiau, kad per pamokas nebūtų šurmulio; kai aš mokausi, man labai trukdo; trukdo klasės vaikai; sunkiau sekasi kai mokytojai apkrauna namų darbais; mano klasiokai neleidžia man tinkamai mokytis; man trukdo mokytis kai kurie klasėje per pamokas, nes jie šūkauja, kalbasi; man trukdo mokytis mokykloje kai vaikai plepa; kai aš mokykloje mokausi, tai man trukdo vaikai; man trukdo kai kurie draugai (2); trukdo mokytis per pamoką, nes rėkauja ir negalima susikaupti; man niekas netrukdo, tik mokytojos blogos; kartais trukdo brolis; pats triukšmaudamas trukdau kitiems mokytis; aš sau trukdau mokytis; sunku gauti gerus pažymius; laiko stoka; kai esu blogos nuotaikos tai man tada niekas nerūpi.

Apibendrinant mokinių išsakytą nuomonę, galima teigti, kad mokiniams daugiau padedama nei trukdoma mokytis. Daugiausiai mokiniams yra sudarytos palankios sąlygos, kada jie gali netrukdomi mokytis ir gauna pagalbą ne tik iš šeimos narių, bet ir iš mokytojų bei klasės draugų.

2 pav. Mokinių nuomonė, ar padeda/trukdo mokytis, pagal mokymosi rezultatus, (N=150), %

Apibendrinant mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, išsakytas nuomones, pagal klases, kuriose mokosi, matyti, kad 5-6 klasių mokiniams (41,7%) daugiausiai niekas netrukdo mokytis. Galima daryti prielaidą, jog mokiniams yra sudarytos tinkamos sąlygos tiek mokykloje, tiek namuose mokytis ar ruošti pamokas. Mažiausiai pagalbos iš tėvų ar mokytojų mokiniai sulaukia 9 ir 10 klasėse, taip teigė 7,0% mokinių. Taip pat dažnai mokiniai pateikė atsakymus, kad jiems trukdo mokytis kiti asmenys ar aplinkos veiksniai. Gauti duomenys parodė, kad 7-8 klasių mokiniai daugiausiai sulaukia pagalbos mokantis. Jiems padeda mokytis šeimos nariai, mokytojai, bendraklasiai

Iš gautų duomenų galima spręsti, kad mokiniams yra sudaromos palankios sąlygos mokytis tiek namuose, tiek mokykloje. Daugiau mokiniai sulaukia pagalbos mokymosi srityje, nei patiria trukdžių siekiant geresnių mokymosi rezultatų.

Mokinių teigiamai vertinami mokymosi sėkmės veiksniai (N=150), %

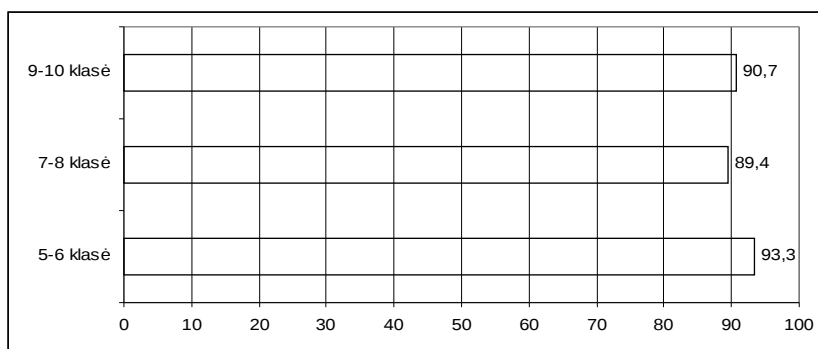
Teiginys	Atsakymai pagal lytį	
	Mergina	Vaikinas
Šeimos aplinka		
Tėvai mane baudžia jei gaunu blogus pažymius.	10,0	23,3
Tėvai nori, kad aš gerai mokytis.	30,0	60,7
Turiu geras sąlygas mokytis namuose.	29,3	58,0
Gaunu dovanų ar pinigų už gerus pažymius.	9,3	20,0
Ruošiant pamokas visada sulaukiu daug dėmesio iš tėvų, brolių ar sesių.	16,7	36,0
Mano tėvai nesipyksta, tai man padeda geriau mokytis.	26,7	45,3
Su visos šeimos nariais gerai sutariu.	29,3	52,7
Visada klausau tėvų ir vyresnių žmonių patarimų.	21,3	42,7
Mokyklos aplinka		
Man patinka klasė, kurioje vyksta pamokos.	21,3	50,0
Santykiai su mokytoja ir bendraklasiais		
Klasės draugai man padeda atlikti užduotis, kurių nesuprantu.	16,0	35,3
Klasėje visi draugiškai bendrauja su manimi.	14,0	38,0
Suprantu kai mokytoja aiškina naują pamokos temą.	20,0	45,3
Man patinka mokykla, kurioje mokausi.	28,0	52,0
Dažnai mokytoja mane bara, kad nesuprantu užduočių.	5,3	17,3
Mokytojos pagyrimai skatina mane siekti geresnių mokymosi rezultatų.	22,0	40,7
Mane visada mokytoja kritikuoja.	3,3	10,0
Visada laikiu kontrolinių ir kitų atsiskaitymo darbų.	7,3	14,0
Daugiau dėmesio skiriu dalykams, kurie geriau sekasi.	24,0	46,7
Mane kartais įžeidinėja mokytoja.	2,7	10,0
Mano klasė yra draugiška.	17,3	38,0
Savęs vertinimas		
Galėčiau mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius.	24,7	52,7
Noriu kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis.	6,0	30,7
Turiu draugų, kurie mokosi geriau už mane.	32,0	57,3
Manau, kad žinias, kurias gaunu mokykloje, galėsiu panaudoti ateityje.	28,0	52,0
Esu patenkintas pažymiais, kuriuos gaunu.	14,0	36,7

Paskaičiavus mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, teigiamus atsakymus (N=150), galima išskirti pagrindinius sėkmės veiksnius, kurie lemia sėkmingą mokymąsi. Lyginant gautų rezultatų procentinę išraišką, galima matyti, kad tiek merginos (N=50), tiek vaikinai (N=100) teigiamai atsakė beveik į tuos pačius pateiktus teiginius.

Daugiausiai merginos teigiamų atsakymų (30% - 29,3%) skyrė šeimos aplinkai, tai yra: *tėvai nori, kad aš gerai mokytis; turiu geras sąlygas mokytis namuose; su visos šeimos nariais gerai sutariu*. Taip pat daug teigiamų atsakymų merginos pateikė mokyklos aplinkai (32% - 28%), kur išskyrė tokius teiginius kaip: *turiu draugų, kurie mokosi geriau už mane; man patinka mokykla, kurioje mokausi; manau, kad žinias, kurias gaunu mokykloje, galėsiu panaudoti ateityje*.

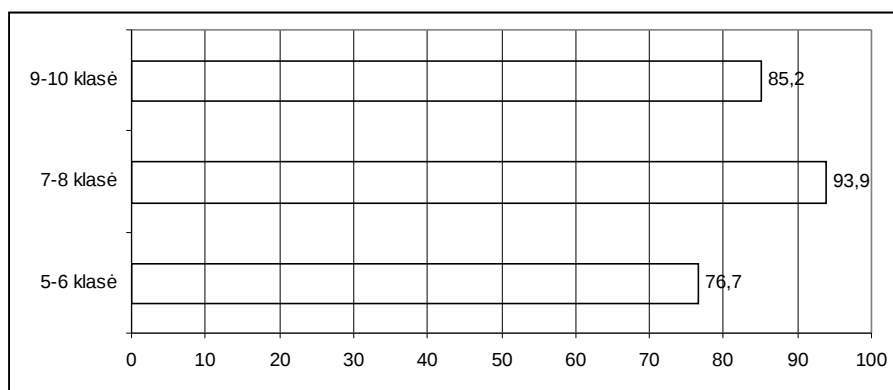
Apklausti vaikinai teiginius vertino panašiai kaip ir merginos. Daugiausiai teigiamų vertinimų (60,7% - 52,7%) pateikė šeimos ir mokyklos aplinkai, tai: *tėvai nori, kad aš gerai mokyčiausi; turiu geras sąlygas mokytis namuose; turiu draugų, kurie mokosi geriau už mane; su visos šeimos nariais gerai sutariu; galėčiau mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius; man patinka mokykla, kurioje mokausi.*

Apibendrinant gautus rezultatus, galima teigti, kad merginos ir vaikinai labai panašiai vertina pateiktus teiginius. Jiems svarbus tėvų dėmesys namuose, pagalba atliekant namų darbus, bendravimas su klasės draugais bei mokytojais.

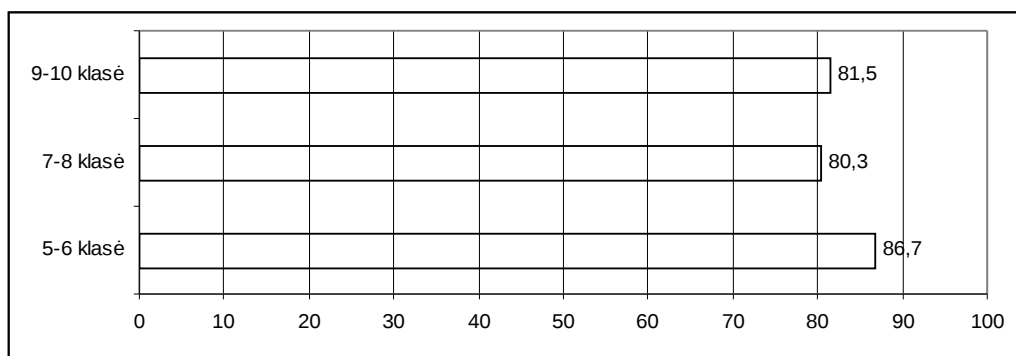
3 pav. Mokinių nuomonė apie tėvų lūkesčius mokymosi srityje, pagal klasę (N=150), %

Išsakydami savo nuomonę „Tėvai nori, kad aš gerai mokyčiausi“ daugiausiai teigiamai atsakė 5-6 klasių mokiniai (93,3%). Kitų klasių mokinių atsakymai pasiskirstė panašiai: 7-8 klasių 89,4 % mokinių teigiamai pasisakė, o 9-10 klasių mokiniai – 90,7%. Iš diagramos matyti, kad visų mokinių tėvai nori, kad jų vaikai gerai mokytųsi ir siektų aukštesnių rezultatų. Mokiniai sąmoningai žymėjo teigiamus atsakymus, žinodami, kad tėvai nori, jog jie gerai mokytųsi.

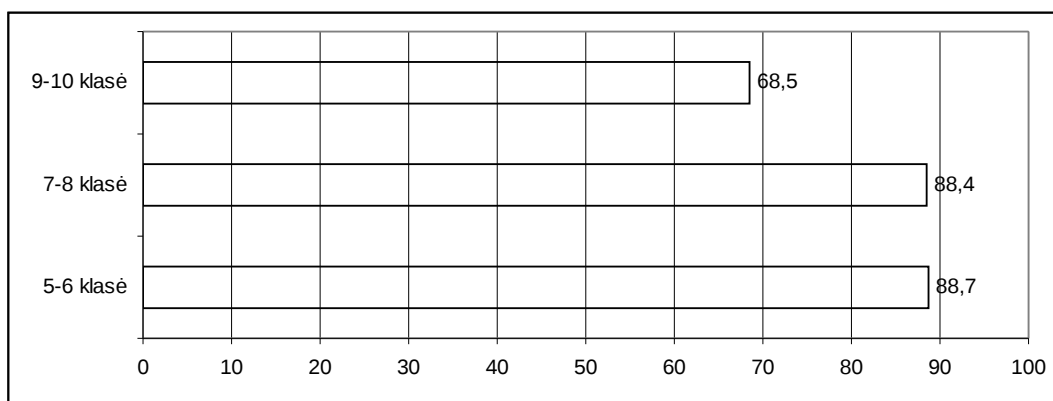
4 pav. Mokiniai turi geras sąlygas mokytis namuose, pagal klasę (N=150), %

Atsakydami į teiginį „Turiu geras sąlygas mokytis namuose“ didžioji dalis 5-10 klasių mokinių pateikė teigiamus atsakymus. Geriausias sąlygas turi 7-8 klasių mokiniai, taip teigė 93,9% respondentų. Dauguma mokinių namuose turi geras sąlygas mokytis, kurias galima įvardinti, kaip šeimos narių netrukdyamas mokytis, mokymosi reikmenų turėjimas ir patogi vieta atlikti užduotis.

5 pav. Mokinių santykiai su šeimos nariais, pagal klasę (N = 150), %

Apibendrinant mokinių išsakytas nuomones „Su visos šeimos nariais gerai sutariu“ daugiausiai teigiamų atsakymų pateikė jaunesni mokiniai, t.y. 5-6 klasių. 86,7% apklaustų 5-6 klasių mokinių teigė, kad jie su visos šeimos nariais gerai sutaria. Vyresni 7-8 klasių (80,3%) ir 9-10 klasių (81,5%) mokiniai teigiamai atsakė į šį klausimą. Iš gautų duomenų galima teigti, kad visi mokiniai, tiek mergaitės, tiek berniukai, gerai sutaria su šeimos nariais. Galima teigti, kad kuo mokiniai mokosi vyresnėse klasėse, tuo jų santykiai su šeimos nariais prastesni.

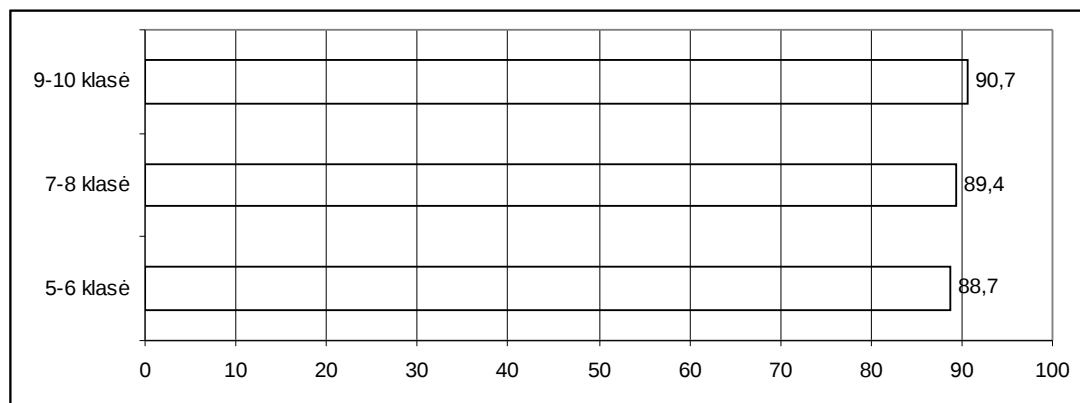

6 pav. Mokiniam patinka mokykla, kurioje mokosi, pagal klasę (N = 150), %

Aptariant mokinių išsakytas nuomones „Man patinka mokykla, kurioje mokausi“ teigiami mokinių atsakymai pasiskirstė beveik panašiai. Mokiniai, besimokantys 5-6 ir 7-8

klasėse panašiai atsakė į klausimą. 88% mokinių teigė, kad jiems patinka mokykla, kurioje mokosi. Mažiausiai teigiamų atsakymų pateikė 9-10 klasės mokiniai, teigdami, kad tik 68% iš jų patinka mokykla, kurioje mokosi.

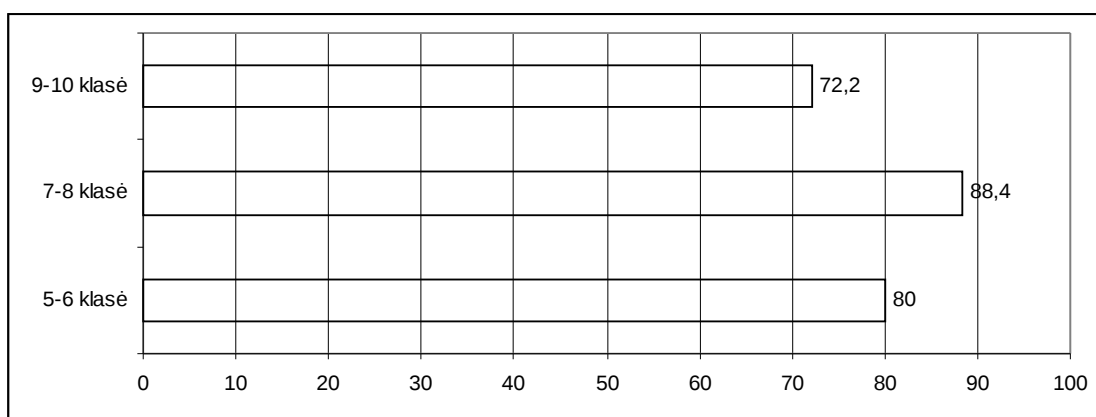
Apibendrinant atsakymus, galima teigti, kad mokykloje esanti aplinka tenkina mokinius, jie jaučiasi saugūs, gerai sutaria su klasės draugais.

7 pav. Mokinių nuomonė apie draugus, kurie mokosi geriau už juos, pagal klasę (N=150), %

Mokiniai, atsakydami teigiamai į šį klausimą, pateikė panašius atsakymus, kad turi draugų, kurie geriau mokosi už juos. 9-10 klasių mokiniai (90,7%) teigė, kad turi draugų, kurie geriau mokosi už juos. Mažiausiai teigiamai atsakė 5-6 klasių mokiniai (88,7%) pažymėdami, kad turi draugų, kurie mokosi geriau už juos.

Apibendrinant gautus rezultatus, matyti, kad mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, turi draugų, kurie mokosi geriau už juos. Tai galima traktuoti, kad kiti klasės mokiniai jų neignoruoja ir bendrauja visi draugiškai.

8 pav. Mokykloje gautų žinių panaudojimas ateityje, pagal klases (N=150), %

Aptariant mokinių pateiktus atsakymus, „*Manau, kad žinias, kurias gaunu mokykloje, galėsiu panaudoti ateityje*“ daugiausiai teigiamų atsakymų (88,4%) pateikė 7-8 klasėse besimokantys mokiniai. Žinant, kad kuo vyresnėje klasėje mokosi mokiniai, tuo labiau galvoja apie ateitį ir sprendžia ar mokykloje gautas žinias galės panaudoti tolimesniuose moksluose. Tačiau tik 72,2% 9-10 klasės mokinių, išsakydami savo nuomonę, pateikė atsakymus, kad jie mano, jog gautas žinias galės panaudoti ateityje. Galima daryti išvadą, kad vyresnių klasių mokiniai galvoja, jog gautų žinių negalės panaudoti ateityje.

2.4. Specialiųjų pedagogų išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai

Specialiųjų pedagogų apklausa leido išsiaiškinti, kokius mokymosi sėkmės veiksnius jie išskiria, kurie lemia mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi sėkmę. Žemiau esančioje lentelėje pateikiami teiginiai, surinkę daugiausiai specialiųjų pedagogų teigiamų vertinimų.

7 lentelė

Specialiųjų pedagogų išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai šeimos aplinkoje, (N=50), %

Teiginys	Procentai
Tėvai skatina mokinius gerai mokytis.	64,0
Mokiniai turi geras sąlygas mokytis namuose.	54,0
Mokiniai gauna dovanų ar pinigų už gerus pažymius.	54,0
Tėvai domisi mokinių pasiekimais mokslo srityje.	52,0
Tėvai lankosi mokykloje per šventes ir renginius.	52,0
Su visos šeimos nariais mokiniai gerai sutaria.	36,0
Tėvai visada padeda ruošti namų darbus ar kitas užduotis.	34,0
Tėvai nesipyksta/gyvena abu tėvai kartu.	32,0
Tėvai mokinius baudžia jei gauna blogus pažymius.	14,0
Ruošiant pamokas mokiniai sulaukia daug dėmesio iš tėvų, brolių ar sesių.	8,0

Apklausiant specialiuosius pedagogus, buvo išsiaiškinta, kokius mokymosi sėkmės veiksnius jie išskiria iš mokinio šeimos aplinkos. Daugiausiai teigiamų atsakymų surinko, kad *tėvai skatina mokinius gerai mokytis*, taip teigė 64% apklaustųjų specialiųjų pedagogų. Mažiausiai teigiamo vertinimo sulaukė teiginys, kad *ruošiant pamokas mokiniai sulaukia daug dėmesio iš tėvų, brolių ar sesių*. Šį teiginį teigiamai įvertino tik 4 respondentai, t.y. 8% apklaustųjų.

Vertinant šeimos aplinką, galima išskirti pagrindinius teiginius, kurie gali lemti sėkmingą mokinių mokymąsi, tai *tėvai skatina mokinius gerai mokytis; mokiniai turi geras*

sąlygas mokytis namuose; tėvai domisi mokinių pasiekimais mokslo srityje; tėvai lankosi mokykloje per šventes ir renginius. Visi šie veiksniai susiję tarpusavyje, nes mokiniams yra svarbus šeimos palaikymas, skatinimas siekti geresnių rezultatų, taip pat svarbu, kad mokiniai namuose galėtų ramiai ruošti pamokas, kad jiems niekas netrukdytų. Tėvų domėjimasis mokinių mokymosi rezultatais ir lankymasis mokykloje gali reikšti, kad tėvams svarbu kaip mokiniai mokosi, kokie jų pasiekimai.

8 lentelė

Specialiųjų pedagogų išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai mokyklos aplinkoje, (N=50), %

Teiginys	Procentai
Mokiniai žino, kur gali rasti direktorių ir pavaduotoją mokykloje.	90,0
Mokiniai mokykloje jaučiasi saugūs.	82,0
Mokiniai jaučiais saugūs savo klasėje.	82,0
Svetimi žmonės nepatenka į mokyklą.	72,0
Mokykloje vyksta būreliai, kuriuose lankosi mokiniai.	62,0
Mokykloje yra daug vietos, kur galima leisti laiką pertraukų metu.	52,0
Mokiniai pamokų metu nepavargsta .	46,0
Pamokose trukdo mokytis kiti mokiniai.	44,0
Mokyklos teritorijoje daug mokinių rūko.	28,0

Specialieji pedagogai, išsakydami savo nuomonę, daugiausiai teigiamų atsakymų (45 teigiami atsakymai) pateikė teiginiui, kad *mokiniai žino, kur gali direktorių ir pavaduotoją mokykloje*. Daugiau nei pusė apklaustųjų teigiamai atsakė į šiuos teiginius: *mokiniai žino, kur gali rasti direktorių ir pavaduotoją; mokykloje mokiniai mokykloje jaučiasi saugūs; mokiniai jaučiais saugūs savo klasėje; mokykloje vyksta būreliai, kuriuose lankosi mokiniai; svetimi žmonės nepatenka į mokyklą*, kurie surinko 31 – 45 teigiamus atsakymus.

Apibendrinant galima teigti, kad daugiausiai teigiamų atsakymų surinkę teiginiai, gali lemti mokinių mokymosi sėkmę. Visi mokykloje besimokantys mokiniai turi žinoti, kur yra direktorius ar pavaduotoja, kad susidūrus su problemomis galėtų į juos kreiptis pagalbos. Be to, mokiniai mokykloje, o ypač savo klasėje, turi jaustis saugūs. Kol mokiniai mokosi mokykloje, už jų saugumą yra atsakinga mokyklos bendruomenė ir į mokyklą negali patekti jokie svetimi žmonės, yra prašoma užsiregistruoti (pavardė, pas ką einama, laikas). Mokykloje vykstantys būreliai skatina mokinius aktyviai dalyvauti popamokinėje veikloje, skatina jų bendravimą su kitais mokiniais ne pamokų metu.

9 lentelė

Specialiųjų pedagogų išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai mokyklos aplinkoje, (N=50), %

Teiginys	Procentai
Mokiniai turi draugų su kuriais bendrauja ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų.	92,0
Dalykų mokytojos ramiai, korektiškai bendrauja su mokiniais.	90,0
Mokiniai daugiau dėmesio skiria dalykams, kurie geriau sekasi.	86,0
Mokytojų pagyrimai skatina siekti geresnių mokymosi rezultatų.	84,0
Dalykų mokytojos žino mokinių mokymosi pasiekimus ir supranta, kad jiems sunku mokytis.	82,0
Dalykų mokytojos pagiria ir skatina siekti geresnių rezultatų.	80,0
Dalykų mokytojos visada padeda per pamokas.	76,0
Mokiniai gerai jaučiasi bendraudami su kitais klasės mokiniais.	76,0
Mokiniai mėgstamo mokytojo pamokai skiria daugiau dėmesio.	66,0
Klasėje visi draugiškai bendrauja su mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių.	60,0
Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, klasės yra draugiškos.	60,0
Kontroliniai ir kiti atsiskaitomieji darbai gąsdina mokinius.	54,0
Dažnai dalykų mokytojos pyksta ir skundžiasi, kad mokiniai nesupranta užduočių.	54,0
Bendraklasiai padeda atlikti namų darbus kai mokiniai nesupranta.	54,0
Mokiniai supranta kai mokytoja aiškina naują pamokos temą.	42,0
Mokiniai supranta jiems pateiktas užduotis.	40,0
Klasės draugai padeda atlikti užduotis, kurių nesupranta mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių.	36,0
Mokiniai aktyviai dalyvauja pamokos veikloje.	34,0
Dalykų mokytojos galvoja, kad mokiniai nesistengia mokytis.	34,0
Kontroliniai ir kiti atsiskaitomieji darbai mokinių negąsdina.	30,0
Mokytojos nemėgsta mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių.	24,0
Mokiniai visada atlieka užduotas užduotis.	20,0
Dalykų mokytojos pamokų metu nekreipia dėmesio į mokinius.	8,0
Mokytojai kartais įžeidinėja mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių.	6,0
Mokinius nuolat kritikuoja dalykų mokytojai.	4,0

Apdorojant respondentų (N=50) pateiktus atsakymus, aiškiai matome, kurie veiksniai lemia sėkmingą mokinių, turinčių specifinių pažinimo sutrikimų, mokymąsi. 92% apklaustųjų teigė, kad *mokiniai turi draugų su kuriais bendrauja ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų*. Galima teigti, kad bendravimas su klasės draugais už mokyklos ribų suteikia mokiniams pasitikėjimą savo jėgomis. Taip pat daug teigiamų atsakymų (45) surinko teiginys *dalykų mokytojos ramiai, korektiškai bendrauja su mokiniais*. Mokytojų bendravimas su mokiniais gali lemti kitų mokinių požiūrį į juos. Kadangi mokytojai ramiai ir korektiškai bendrauja su mokiniais, galima teigti, kad kitiems klasės mokiniams yra rodomas pavyzdys, kad reikia su visais mokiniais draugiškai elgtis.

Apklausti specialieji pedagogai išskyrė tokius teiginius, kurie gali lemti sėkmingą mokymąsi. Daugiausiai atsakymų (38–46) surinko tokie teiginiai: *mokiniai turi draugų su kuriais bendrauja ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų; dalykų mokytojos ramiai, korektiškai*

bendraudžia su mokiniais; mokiniai daugiau dėmesio skiria dalykams, kurie geriau sekasi; mokytojų pagyrimai skatina siekti geresnių mokymosi rezultatų; dalykų mokytojos žino mokinių mokymosi pasiekimus ir supranta, kad jiems sunku mokytis; dalykų mokytojos pagiria ir skatina siekti geresnių rezultatų; dalykų mokytojos visada padeda per pamokas; mokiniai gerai jaučiasi bendraudami su kitais klasės mokiniais. Apibendrinant galima teigti, kad specialiųjų pedagogų išskirti mokymosi sėkmės veiksniai gali lemti mokinių sėkmingą mokymąsi.

10 lentelė

Specialiųjų pedagogų išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai, susiję su mokinio savęs vertinimu (N=50), %

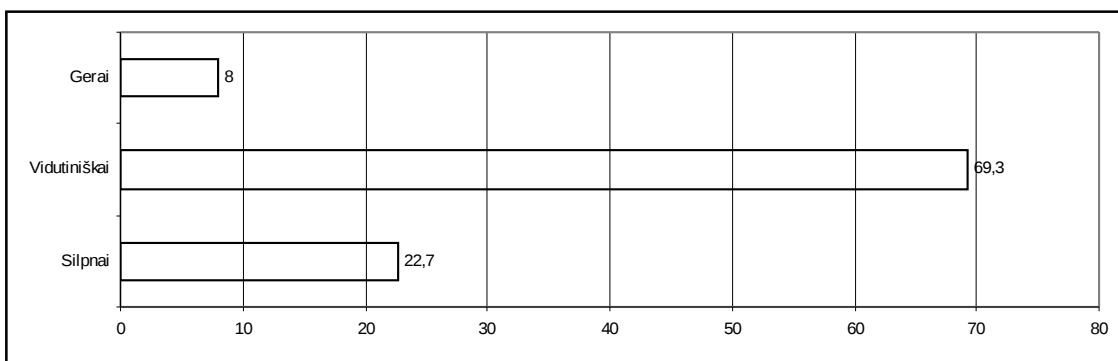
Teiginys	Procentai
Mokiniai žino, kad jiems sekasi sunkiau mokytis nei kitiems klasės mokiniams.	74,0
Mokiniai turi draugų, kurie mokosi geriau už juos.	66,0
Mokiniai galvoja, kad galėtų mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius.	64,0
Mokiniai galvoja, kad žinias, kurias gauna mokykloje, galės panaudoti ateityje.	56,0
Klasės draugai mėgsta mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių.	56,0
Mokiniai nori kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis.	56,0
Mokiniai nesusinervina kai gauna blogą pažymį.	50,0
Mokiniams patinka mokytis mokykloje.	48,0
Mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, patenkinti pažymiais, kuriuos gauna.	42,0
Mokinius erzina, kai kiti gauna geresnius pažymius nei jie.	38,0
Mokykloje mokiniai dažnai jaučiasi nemėgstami.	28,0

Apskaičiavus specialiųjų pedagogų teigiamus atsakymus, galima matyti, kuriems teiginiams jie teikė pirmenybę. Daugiausiai teigiamo vertinimo (37 respondentai) sulaukė teiginys *mokiniai žino, kad jiems sekasi sunkiau mokytis nei kitiems klasės mokiniams*. Galima teigti, kad mokiniai žino savo gebėjimus mokymosi srityje, tačiau stengiasi ir siekia geresnių mokymosi rezultatų. Taip pat teigiamai buvo vertinami šie teiginiai: *mokiniai turi draugų, kurie mokosi geriau už juos (66%)*; *mokiniai galvoja, kad galėtų mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius (64%)*; *mokiniai galvoja, kad žinias, kurias gauna mokykloje, galės panaudoti ateityje (56%)*; *klasės draugai mėgsta mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių (56%)*; *mokiniai nori kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis (56%)*.

2.5. Mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų mokymosi sėkmės veiksnių vertinimo palyginimas

Mokiniams buvo pateiktas klausimas „Kaip vertini savo mokymosi rezultatus?“ Jie savo mokymosi rezultatus vertino dešimtbale sistema. Mokinių, turinčių specifinių mokymosi

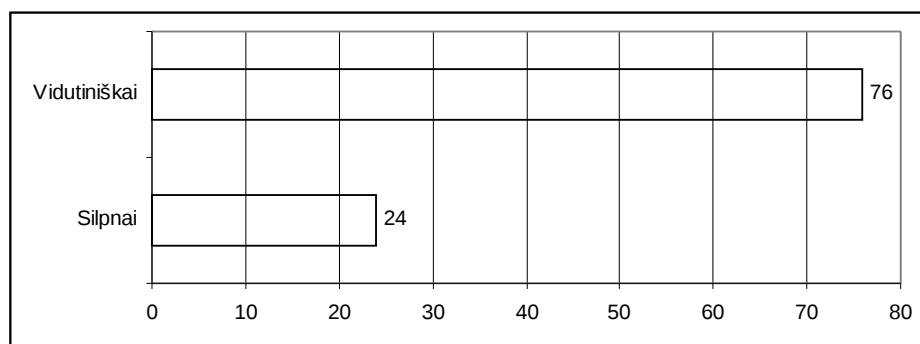
sutrikimų, atsakymai pasiskirstė įvairiai. Pateikti atsakymai buvo sugrupuoti į tris grupes: mokiniai, kurie vertino savo mokymosi rezultatus iki 5 balų, priskirti grupei silpnai, tie, kurie vertino nuo 5 iki 8 balų, priskirti grupei – vidutiniškai, o mokiniai, kurie savo mokymosi rezultatus vertino daugiau nei 8 balais, priskirta grupei – gerai. Žemiau esančiame paveiksle pateikiami mokinių (N=150) mokymosi rezultatų vertinimas.

9 pav. Savo mokymosi rezultatų vertinimas (N=150), %

Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, savo mokymosi rezultatus daugiausiai vertino vidutiniškai (69,3%), t.y. nuo 5 iki 8 balų. Mažiausiai mokinių (8,0%) savo mokymosi rezultatus įsivertino daugiau nei 8 balais. Apibendrinant pateiktus rezultatus, galima matyti, kad dauguma mokinių realiai vertina savo gebėjimus ir mokymosi pasiekimus.

Specialiųjų pedagogų taip pat buvo klausiama, kaip jie vertina mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, mokymosi rezultatus. Jiems buvo pateikta dešimtbalė vertinimo sistema. Pateikti rezultatai sugrupuoti kaip ir mokinių. Žemiau esančiame paveiksle pateikiama, kaip specialieji pedagogai vertina mokinių mokymosi pasiekimus.

10 pav. Mokinių mokymosi rezultatų vertinimas, specialiųjų pedagogų atžvilgiu, (N=50), %

Lyginant specialiųjų pedagogų ir mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, mokymosi rezultatų vertinimus, galima matyti, kad mokymosi rezultatų vertinimas yra panašus.

Nei vienas iš specialiųjų pedagogų, mokinių mokymosi rezultatų neįvertino gerai, t.y. daugiau nei 8 balų. Visi specialiųjų pedagogų vertinimai pasiskirstė tarp vidutiniškai (nuo 5 iki 8 balų) ir silpnai (iki 5 balų). 76% respondentų mokinių mokymosi rezultatus įvertino vidutiniškai, o 24% - silpnai.

11 lentelė

Specialiųjų pedagogų (N=50) ir mokinių (N=150), turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai susiję su šeimos aplinka, %

Teiginys	Specialieji pedagogai %	Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, %
Šeimos aplinka		
Tėvai skatina mokinius gerai mokytis.	64,0	90,7
Mokiniai turi geras sąlygas mokytis namuose.	54,0	87,3
Su visos šeimos nariais mokiniai gerai sutaria.	36,0	82,0

Šie atrinkti teiginiai, susiję su šeimos aplinka, surinko daugiausiai teigiamų atsakymų iš mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų. Mokinių nuomone, jiems svarbu, kad tėvai skatina juos gerai mokytis (90,7%), ir turi geras sąlygas mokytis namuose (87,3%). Specialieji pedagogai, taip pat išskyrė šiuos teiginius, kurie gali lemti sėkmingą mokinių mokymąsi.

Apibendrinant mokinių (N=150), turinčių specifinių mokymosi sutrikimų ir specialiųjų pedagogų (N=50) išskirtus mokymosi sėkmės veiksniai, galima matyti, kad jie yra panašiai vertinami. Mokiniai daugiausiai dėmesio skyrė teiginiais: *tėvai nori, kad aš gerai mokyčiausi; turiu geras sąlygas mokytis namuose; mano tėvai nesipyksta, tai man padeda geriau mokytis; su visos šeimos nariais gerai sutariu*. Specialieji pedagogai, taip pat teigė, kad *tėvai skatina mokinius gerai mokytis; mokiniai turi geras sąlygas mokytis namuose; su visos šeimos nariais mokiniai gerai sutaria*.

12 lentelė

Specialiųjų pedagogų (N=50) ir mokinių (N=150), turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai susiję su šeimos aplinka, %

Teiginys	Specialieji pedagogai %	Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, %
Mokyklos aplinka		
Mokytojų pagyrimai skatina siekti geresnių mokymosi rezultatų.	84,0	62,7
Mokiniai daugiau dėmesio skiria dalykams, kurie geriau sekasi.	86,0	70,7
Mokiniai turi draugų, kurie mokosi geriau už juos.	66,0	89,3
Klasėje visi draugiškai bendrauja su mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių.	60,0	52,0
Mokiniai supranta kai mokytoja aiškina naują pamokos	42,0	65,3

tema.		
-------	--	--

Lentelėje pateikiami teiginiai surinkę daugiausiai teigiamų atsakymų iš mokinių (N=150), turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų (N=50). Respondentai išskyrė panašius mokymosi sėkmės veiksnus.

Lyginant specialiųjų pedagogų ir mokinių išskirtus mokymosi sėkmės veiksnus, galima matyti, kad mokiniai (N=150) įvertino teigiamai: *daugiau dėmesio skiriu dalykams, kurie geriau sekasi, mokytojos pagyrimai skatina mane siekti geresnių mokymosi rezultatų*. Panašius teiginius rinkosi ir specialieji pedagogai, tai *mokiniai turi draugų su kuriais bendrauja ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų, mokiniai daugiau dėmesio skiria dalykams, kurie geriau sekasi, mokytojų pagyrimai skatina siekti geresnių mokymosi rezultatų, dalykų mokytojos visada padeda per pamokas*.

13 lentelė

Specialiųjų pedagogų (N=50) ir mokinių (N=150), turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, išskiriami mokymosi sėkmės veiksniai susiję sumokinio savęs vertinimu, %

Teiginys	Specialieji pedagogai %	Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, %
Savęs vertinimas		
Mokiniai turi draugų, kurie mokosi geriau už juos.	66,0	89,3
Mokiniai galvoja, kad galėtų mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius.	64,0	77,3
Mokiniai galvoja, kad žinias, kurias gauna mokykloje, galės panaudoti ateityje.	56,0	80,0
Klasės draugai mėgsta mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių.	56,0	48,0

Ne visi specialiųjų pedagogų išskirti teiginiai susiję su mokymosi sėkmės veiksniais. Tačiau mokinių ir specialiųjų pedagogų nuomonės sutampa. Mokiniai teigia, kad *turi draugų, kurie mokosi geriau už mane; manau, kad žinias, kurias gaunu mokykloje, galėsiu panaudoti ateityje; galėčiau mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius*. Vertinant mokinių ir specialiųjų pedagogų išsakytas nuomones, galima teigti, kad yra išskiriami panašūs veiksniai, kurie gali lemti mokinių mokymosi sėkmę.

Apibendrinant atliktą tyrimą, galima teigti, kad mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, ir specialiųjų pedagogų išskirti mokymosi sėkmės veiksniai gali lemti sėkmingą mokinių mokymąsi. Apklausus mokinius, daugiausia teigiamai įvertinta buvo šeimos aplinka, santykiai su bendraklasiais ir mokytoja. Mokiniams svarbus tėvų skatinimas mokytis, bendravimas su klasės draugais, mokytojų teigiamas požiūris į juos.

Specialiųjų pedagogų apklausos metu daugiausia teigiamų atsakymų surinko mokyklos aplinka ir santykiai su mokytoja bei bendraklasiais, tai galima teigti, kad specialieji pedagogai turi daugiau informacijos kas vyksta mokyklos aplinkoje ir jos viduje, nei išorėje. Šeimos aplinkos ir savęs vertinimo blokų teiginiai sulaukė mažiausiai teigiamo specialiųjų pedagogų vertinimo. Iš to galima spręsti, kad specialieji pedagogai išskiria teigiamus mokymosi sėkmės veiksnius, kurie susiję su artimiausia jų aplinka.

Išvados

1. Mokslinės, psichologinės, pedagoginės literatūros analizė rodo, kad mokinių mokymosi sėkmę gali lemti įvairūs veiksniai, tai santykiai su šeima, bendraklasiais, mokytojais, mokyklos aplinka, kurioje mokosi bei paties mokinio, kaip asmenybės vertinimas.

2. Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, išskyrė sėkmingo mokymosi veiksnius, tai tėvų skatinimas mokytis; palankios sąlygos mokytis namuose; geri santykiai su šeimos nariais; teigiami santykiai su bendraklasiais ir mokytojais; siekimas gauti kuo daugiau žinių, kurias panaudos ateityje.

3. Mokiniai, turintys specifinių mokymosi sutrikimų, teigė mokykloje sulaukiantys pagalbos iš mokytojų, specialiųjų pedagogų, klasės draugų, o namuose iš šeimos narių.

4. Specialieji pedagogai išskyrė tokius sėkmingo mokymosi veiksnius: tėvų skatinimas mokinius mokytis; saugumas klasėje ir mokykloje; mokiniams teikiama pagalba pamokų metu; teigiamų santykių palaikymas su klasės draugais.

5. Lyginant gautus duomenis, specialiųjų pedagogų ir mokinių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, galima teigti, kad abi respondentų grupės išskyrė panašius mokymosi sėkmės veiksnius susijusius su šeima bei santykiais su mokytojais ir bendraklasiais.

Literatūra

1. Ališauskas, A. (1998). Specialieji mokymosi poreikiai: pažinimas ir įvertinimas bendrojo lavinimo mokyklose. J. Ambrukaitis (Red.) *Specialiųjų poreikių vaikai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
2. Ališauskas, A. (2002). *Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas*. Mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
3. Ališauskas, A. (2003). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių pažinimas ir įvertinimas. J. Ambrukaitis (Red.) *Specialiojo ugdymo pagrindai* (p. 229–232). Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
4. Ališauskienė, S., Miltenienė, L., (2004). *Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius*. Mokomoji knyga. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
5. An Introduction to Content Analysis. <http://writing.colostate.edu/guides/research/content/pop2a.cfm> (žiūrėta: 2011-09-12).
6. Arends, R. I. (2008). *Mokomės mokytis*. Vilnius: Margi raštai.
7. Augis, R. (Red.) ir kt. (1993). *Psichologijos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
8. Augutis, P. (1996). *Pedagginės sąveikos ir mokymo proceso valdymo aspektai pamokoje : straipsniai ir pranešimų tezės*. Šiauliai : Šiaulių pedagoginis institutas.
9. Barkauskaitė, M., Motiejūnienė, E. (2004). Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės. *Pedagogika*, T. 70. <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/bark-motiejun.pdf> (žiūrėta: 2011-11-03).
10. Barkauskaitė, M., Vasiliauskas, R. ir kt. (2003). *Nesėkmingo mokymosi mastai ir priežastys*. Tiriamojo darbo ataskaita. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/NMMPataskaita.doc (žiūrėta: 2011-04-12).
11. Bitinas, B. (2002). *Pedagginės diagnostikos pagrindai*. Vilnius: Parama.
12. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
13. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Pedagoginės rekomendacijos studentams, mokytojams, tėvams. Vilnius: Margi raštai.
14. Civinskas, R., Levickaitė, V., Tamutienė, I. (2006). *Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai*. Monografija. Vilnius: garnelis.
15. Copley, A. (2009). *Iššūkiai mokykloje. Kaip mokyti problemiško elgesio vaikus*. Vilnius: Tyto alba.

16. Černius, V. J. (2006). *Žmogaus vystymosi kelias: nuo vaikystės iki brandos*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
17. Daniels, E. R., Stafford, K. (2000). *Atvirų visiems grupių kūrimas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
18. Dapkienė, S. (2002). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: Litera.
19. Dapkienė, S. (2006). *Mokomės vadovauti. Į pagalbą mokiniui, ypač aktyvistui, lyderiui*. Panevėžys: Panevėžio spaustuvė.
20. Dattalo, P. (2008). *Designing, Conducting and Analysing Surveys and Questionnaires*. www.library.nhs.uk/nlhdocs/FOLIO13_choosing_a_sample.doc (žiūrėta: 2011-10-09).
21. Felser, G. (2006). *Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai, praktinis psichologijos panaudojimas*. Vilnius: Alma littera.
22. Fürst, M. (1998). *Psichologija*. Vilnius: LUMEN.
23. Gage, N. L., Berliner, D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alna litera.
24. Gailienė, D., Bulotaitė, L., Sturlienė, N. (1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką: apie vaikų psichologinio atsparumo ugdymą: knyga mokytojams ir auklėtojams*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
25. Galkienė, A. (2005). *Heterogeninių grupių didaktika: specialieji poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
26. Geary, D. C. (2008). *Children's academic development: Where evolution meets culture*. http://web.ebscohost.com/ehost/detail?hid=10&sid=53f5ce1a-3cad-4cc2-9a3847521_9c6252%40sessionmgr14&vid=14&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=35638853 (žiūrėta: 2011-01-25).
27. Giedrienė, R., Monkevičienė, O. (1995). *Kodėl nemiela mokykla? Vadovas mokytojams, dirbantiems su mokymosi sunkumų turinčiais vaikais*. Vilnius: leidybos centras.
28. Grincevičienė, V. (2009). Į mokymosi rezultatus orientuota motyvacija: mokinių ir mokytojų požiūris. *Pedagogika*, T. 94. (žiūrėta: 2011-09-12).
29. Hallahan, D. P., Kauffman, J. M. (2003). *Ypatingieji mokiniai*. Specialiojo ugdymo įvadas. Vilnius: Alma littera.
30. Ying, W., Huamao, P., Ronghuai, H., Yanhua, H., Jingjing, W. (2008). *Characteristics of distance learners: research on relationships of learning motivation, learning strategy, self-efficacy, attribution and learning results*. <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?hid=10&sid=53f5ce1a-3cad-4cc2-9a38-47521e9c6252%40sessionmgr14&vid=14&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=29984017> (žiūrėta: 2011-09-12).
31. Jensen, E. (2001). *Tobulas mokymas*. Daugiau kaip 1000 praktinių patarimų vaikų ir suaugusiųjų mokytojams. Vilnius: AB OVO.
32. Jovaiša, L. (1993). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.

33. Jovaiša, L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
34. Kasparavičienė, G., Sabaliauskienė, R., Rimkienė, R. (2002). *Jūs ne vieni. Šeimoms, auginančioms specialiųjų poreikių vaikus*. Vilnius: Garnelis.
35. Kišonienė, R., Dudzinskienė, R. (2007). *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas*. Rekomendacijos mokytojams, ugdantiems skirtingų poreikių ir gebėjimų mokinius. http://www.smm.lt/ugdymas/docs/specialusis/Knyga_apie_individualizav.pdf (žiūrėta: 2011-11-03).
36. Kjaergaard, E., Martinėnienė, R. (1999). *Neprarastas pavasaris*. Vilnius: Danielius.
37. Laužikas, J. (1974). *Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas*. Kaunas: Šviesa.
38. *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas* (2011). Vilnius. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpa.ieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query=&p_tr2 (žiūrėta: 2011-08-03).
39. Navaitis, G. (1997). *Psichologinė parama vaikui*. Vilnius: Tyto alba.
40. Norwich, B. (2010). *Can we envisage the end of special educational needs? Has special educational needs outlived its usefulness?* <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?hid=10&sid=53f5ce1a3cad4cc29a3847521e9c6252%40sessionmgr14&vid=9&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=ehh&AN=53753052> (žiūrėta: 2011-01-25).
41. Paužienė, E. (2005). Mūsų norai ir jausmai. G. Matulienė. (Red.). *Psichologija studentui* (p. 80-117). Kaunas: Technologija.
42. Pikūnas, J., Palujanskienė, A. (2001). *Asmenybės vystymasis. Kelias į savęs atradimą*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros centras, mokslo ir švietimo ministerija.
43. Pobrein, V. (2001). Teigiamos motyvacijos svarba mokant skaityti. *Specialiųjų poreikių vaikų pažinimas ir ugdymas*. Mokslinės konferencijos „Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimas bendrojo ugdymo įstaigose“ medžiaga 2001 m. sausio 24-25 d. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p.149-151.
44. Rajeckas, V. (1999). *Mokymo organizavimas*. Vadovėlis aukštosioms mokykloms. Kaunas: Šviesa.
45. Rajeckas, V. (2002). *Ugdymo tikslas ir uždaviniai*. Mokymo priemonė. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
46. Rajeckas, V. (2004). *Pedagogikos pagrindais*. Studijų knyga. Vilnius: UAB „Paramos“ spaustuvė.
47. Rimm, S. B. (1998). *Sumažėjusio pažangumo sindromas. Priežastys ir gydymas*. Vilnius: Solertija.
48. Robbins, S. P. (2003). *Organizacinės elgsenos pagrindai*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
49. Rupšienė, L. (2000). *Nenoras mokytis - socialinis pedagoginis reiškiny*s. Monografija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.

50. Strakšytė, A. (2008). *Mokymosi sėkmę sąlygojantys aplinkos veiksniai ir jų įtaka paauglių motyvacijai*. Jaunųjų mokslininkų darbai. Nr. 1 (17). 2008.
51. Stulpinas, T. (2005). *Ugdymo perspektyvos: idealai, tikslai, uždaviniai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
52. Šiaučiukėnienė, L., Stankevičienė, N. (2003). *Bendrosios didaktikos pagrindai*. Vadovėlis. Kaunas: Technologija.
53. Tepperwein, K. (2000). *Menas mokytis nepavargstant*. Nauji metodai palengvina mokymąsi. Vilnius: Alma littera.
54. Valenčič, Z., M. (2007). *Students' conceptions of knowledge, the role of the teacher and learner as important factors in a didactics school reform*. http://web.ebscohost.com/ehost/pdf_viewer/pdfviewer?vid=9&hid=17&sid=e3553cd5-5bdc-45ef-a23b-a072258fcbd2%40sessionmgr12 (žiūrėta: 2011-09-12).
55. Žukauskienė, R. (2002). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.
56. Weaster, K. (2004). *Reading and Behavioral Disorders: Searching for Meaning Under the Streetlight*. <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=5&hid=113&sid=dba5f470-7712430-b8904a069fdd7b09d%40sessionmgr111&bdata=JnNpdGU9ZW9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=trh&AN=14539149> (žiūrėta: 2011-01-16).

Aurelija Juknaitė

FACTORS OF EDUCATIONAL SUCCESS OF PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The Master's Degree Thesis

Summary

Theoretical analysis of learning factors and peculiarities were conducted in the research to systemize the data and to distinguish factors determining luck related to the family of a pupil, to relationship with classmates and a teacher, school environment and attitude towards oneself as a pupil.

The questionnaire was chosen as the method of the survey aiming to reveal teachers and pupils' having special educational needs opinion on what factors determine successful learning. Statistical data analysis was made. Questionnaire process with SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) and *Microsoft Office Excel* program. Processing the data used factor analysis, frequencies and recode into different variables.

The referents of the research were pupils having specific learning disorders (N=150) and special pedagogues (N=50).

The empirical part of the research deals with the factors, related to the environment of the family and school, relationships with classmates as well as teachers and attitude towards oneself as a pupil, determining learning success.

The most significant conclusions of the empirical part of the research:

1. Pupils having specific learning disorders specified such factors determining learning success as parents' encouragement; favourable conditions for learning at home; good relationships with the members of the family; positive relationships with classmates and teachers; the pursuit of knowledge to use it in the future.
2. These are the factors determining successful learning specified by special pedagogues: parents' encouragement to study; feeling secure at school and in the class; assisting the pupils during classes; maintenance of good relationships with classmates.
3. While comparing the collected data it can be noticed that the two groups of referents (special pedagogues and pupils having specific learning disorders') specified similar factors determining successful learning which are related to the family environment, relationships with teachers and classmates.

Key words: pupils having specific learning disorders, special pedagogues, learning factors.

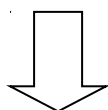
Priedai

Anketa mokiniui

Mieli mokiniai, šios apklausos tikslas – išsiaiškinti, kas lemia Tavo mokymosi sėkmę.

Tik nuoširdūs atsakymai padės sužinoti priežastis, kurios lemia mokymosi sėkmę ne tik mokykloje, bet ir namuose.

Anketa yra anoniminė, neriekia rašyti nei vardo, nei pavardės.

Kiekvienoje eilutėje žymėkite TIK PO VIENĄ atsakymą.

Žymėkite taip: X

Kur palikta vietos, parašykite savo nuomonę.

DUOMENYS APIE TAVE

1. Tu esi: mergina
 vaikinai

2. Kuriame mieste gyveni?

3. Kurioje klasėje mokaisi?

4. Tavo mėgstamiausia pamoka:

1	9	8	7	6	5	4	3	2	1
0									
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Kaip vertini savo mokymosi rezultatus?

6. Ar patinka tau mokytis? Kodėl?

.....

.....

.....

Atsakyk į teiginius pažymėdamas vieną atsakymą.

Pavyzdys:

TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
Matematika mėgstamiausia pamoka	☐	☐	X	☐	☐

1. Šeimos aplinka. Kokie tavo santykiai su šeimos nariais?

TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
1. Tėvai visada padeda ruošti namų darbus ar kitas užduotis.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ruošiant pamokas sulaukiu daug dėmesio iš tėvų, brolių ar sesių.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Su visos šeimos nariais gerai sutariu.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Gaunu dovanų ar pinigų už gerus pažymius.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tėvai mane baudžia jei gaunu blogus pažymius.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Visada klausau tėvų ir vyresnių žmonių patarimų.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Turiu geras sąlygas mokytis namuose.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Mano tėvai nesipyksta, tai man padeda geriau mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Tėvai lankosi mokykloje per šventes ir renginius.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Tėvai nori, kad aš gerai mokyčiausi.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Džiaugiuosi turėdamas tokius tėvus, kurie man padeda mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Mokyklos aplinka. Kaip jautiesi mokyklos aplinkoje?

TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
12. Man patinka mokytis mokykloje.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Mokykloje jaučiuosi saugus.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Žinau, kur galiu rasti direktorių ir pavaduotoją mokykloje.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Man patinka mokykla, kurioje mokausi.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Mokykloje vyksta būreliai, kuriuos lankau.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Man patinka klasė, kurioje vyksta pamokos.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Mokykloje yra daug vietos, kur galima būti per pertraukas.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Svetimi žmonės nepatenka į mokyklą.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Pamokų metu nepavargstu.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Pamokose man trukdo mokytis kiti mokiniai.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Mokykloje man neįdomu.	☐	☐	☐	☐	☐

23. Mokykloje nieko naudingo neišmokstu.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Prie mokyklos daug mokinių rūko, o tai mane erzina.	☐	☐	☐	☐	☐

3. Santykiai su mokytoja ir bendraklasiais. Kaip tu bendrauji su mokytojais ir bendraklasiais?					
TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
25. Man patinka kaip mokytoja veda pamokas.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Mokytoja visada man padeda per pamokas.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Suprantu kai mokytoja aiškina naują pamokos temą.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Mokytoja nešaukia ant manęs.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Esu mėgstamas mokytojos mokiniys.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Mane visada mokytoja kritikuoja.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Per pamokas į mane mokytoja nekreipia dėmesio.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Mokytoja mane pagiria ir skatina siekti geresnių rezultatų.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Visada laikiu kontrolinių ir kitų atsiskaitymo darbų.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Suprantu pateiktas užduotis.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Aš aktyviai dalyvauju pamokos veikloje.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Nemėgstu kontrolinių ir kitų atsiskaitymo darbų.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Mokytoja žino mano mokymosi pasiekimus ir supranta, kad man sunku mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Mokytoja galvoja, kad aš tingiu mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Mokytojos pagyrimai skatina mane siekti geresnių mokymosi rezultatų.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Dažnai mokytoja mane bara, kad nesuprantu užduočių.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Mokytoja manęs nemėgsta.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Mane kartais įžeidinėja mokytoja.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Mėgstamai pamokai skiriu daugiau dėmesio.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Visada atlieku užduotas užduotis.	☐	☐	☐	☐	☐
45. Daugiau dėmesio skiriu dalykams, kurie geriau sekasi.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Klasės draugai man padeda atlikti užduotis, kurių nesuprantu.	☐	☐	☐	☐	☐
47. Turiu draugų su kuriais bendrauju ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų.	☐	☐	☐	☐	☐
48. Klasėje visi draugiškai bendrauja su manimi.	☐	☐	☐	☐	☐
50. Bendraklasiai padeda atlikti namų darbus kai nesuprantu.	☐	☐	☐	☐	☐
51. Mano klasė yra draugiška.	☐	☐	☐	☐	☐
52. Aš gerai jaučiuosi bendraudamas su kitais klasės mokiniais.	☐	☐	☐	☐	☐

4. Savęs vertinimas. Ką galvoji apie save, kaip mokinį?					
TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
53. Man sekasi sunkiau mokytis nei kitiems klasės mokiniams.	☐	☐	☐	☐	☐
54. Mokykloje dažnai jaučiuosi nevykėliu.	☐	☐	☐	☐	☐
55. Esu patenkintas pažymiais, kuriuos gaunu.	☐	☐	☐	☐	☐
56. Manau, kad žinias, kurias gaunu mokykloje, galėsiu panaudoti ateityje.	☐	☐	☐	☐	☐
57. Esu geras mokinys.	☐	☐	☐	☐	☐
58. Turiu draugų, kurie mokosi geriau už mane.	☐	☐	☐	☐	☐
59. Mane erzina, kai kiti gauna geresnius pažymius nei aš.	☐	☐	☐	☐	☐
60. Nesusinervinu kai gaunu blogą pažymį.	☐	☐	☐	☐	☐
61. Klasės draugai mane mėgsta.	☐	☐	☐	☐	☐
62. Galėčiau mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius.	☐	☐	☐	☐	☐
63. Noriu kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐

- Parašyk, kas dar tau padeda ar trukdo mokytis, kada tau geriau ar blogiau sekasi mokytis.

Pateik pavyzdžių.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dar kartą peržiūrėk anketą.

Patikrink, ar į visus klausimus atsakei ir nieko nepraleidai.

AČIŪ už atsakymus ! ! !

Geros dienos ☺

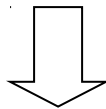
2 priedas

Anketa specialiajam pedagogui

Mieli mokytojai, šios apklausos tikslas – išsiaiškinti kokie veiksniai lemia mokinių mokymosi sėkmę.

Prašome Jūsų pasidalinti savo pedagoginio darbo patirtimi.

Anketa yra anoniminė, nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės.

Kiekvienoje eilutėje žymėkite TIK PO VIENĄ atsakymą.

Žymėkite taip: X

Kur palikta vietos, parašykite savo nuomonę.

DUOMENYS APIE JUS

1. Lytis: moteris
 vyras

2. Kuriame mieste dirbate?

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Kaip vertinate mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi rezultatus?

Atsakykite į teiginius, pažymėdami vieną atsakymo variantą.

Pavyzdys:

TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
Mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, patiria daugiau sunkumų mokydami mokykloje.	☐	X	☐	☐	☐

1. Šeimos aplinka. Kaip mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, bendrauja su šeima?					
TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
1. Tėvai domisi mokinių pasiekimais mokslo srityje.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tėvai visada padeda ruošti namų darbus ar kitas užduotis.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ruošiant pamokas mokiniai sulaukia daug dėmesio iš tėvų, brolių ar sesių.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Su visos šeimos nariais mokiniai gerai sutaria.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tėvai mokinius baudžia jei gauna blogus pažymius.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Mokiniai gauna dovanų ar pinigų už gerus pažymius.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Mokiniai turi geras sąlygas mokytis namuose.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Tėvai skatina mokinius gerai mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Tėvai nesipyksta/gyvena abu tėvai kartu.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Tėvai lankosi mokykloje per šventes ir renginius.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Mokyklos aplinka. Kaip mokinys, turintis specialiųjų ugdymosi poreikių, jaučiasi mokykloje?					
TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu -tinku	Visiškai nesutinku
11. Mokiniai žino, kur gali rasti direktorių ir pavaduotoją mokykloje.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Mokiniai mokykloje jaučiasi saugūs.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Mokykloje vyksta būreliai, kuriuose lankosi mokiniai.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Mokiniai jaučiais saugūs savo klasėje.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Mokykloje yra daug vietos, kur galima leisti laiką pertraukų metu.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Svetimi žmonės nepatenka į mokyklą.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Mokiniai pamokų metu nepavargsta .	☐	☐	☐	☐	☐
18. Pamokose trukdo mokytis kiti mokiniai.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Mokyklos teritorijoje daug mokinių rūko.	☐	☐	☐	☐	☐

3. Santykiai su mokytoja ir bendraklasiais. Kokie mokinio, turinčių specifinių pažinimo sutrikimų, santykiai su mokytojais ir bendraklasiais?					
TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu-tinku	Visiškai nesutinku
20. Dalykų mokytojos visada padeda per pamokas.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Mokiniai supranta kai mokytoja aiškina naują pamokos temą.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Dalykų mokytojos ramiai, korektiškai bendrauja su mokiniais.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Mokinčius nuolat kritikuoja dalykų mokytojai.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Dalykų mokytojos pamokų metu nekreipia dėmesio į mokinius.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Dalykų mokytojos pagiria ir skatina siekti geresnių rezultatų.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Kontroliniai ir kiti atsiskaitomieji darbai mokinių negąsdina.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Mokiniai supranta jiems pateiktas užduotis.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Mokiniai aktyviai dalyvauja pamokos veikloje.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Kontroliniai ir kiti atsiskaitomieji darbai gąsdina mokinius.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Dalykų mokytojos žino mokinių mokymosi pasiekimus ir supranta, kad jiems sunku mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Dalykų mokytojos galvoja, kad mokiniai nesistengia mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Mokytojų pagyrimai skatina siekti geresnių mokymosi rezultatų.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Dažnai dalykų mokytojos pyksta ir skundžiasi, kad mokiniai nesupranta užduočių.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Mokytojos nemėgsta mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Mokytojai kartais įžeidinėja mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Mokiniai mėgstamo mokytojo pamokai skiria daugiau dėmesio.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Mokiniai visada atlieka užduotas užduotis.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Mokiniai daugiau dėmesio skiria dalykams, kurie geriau sekasi.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Klasės draugai padeda atlikti užduotis, kurių nesupranta mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Mokiniai turi draugų su kuriais bendrauja ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Klasėje visi draugiškai bendrauja su mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Bendraklasiai padeda atlikti namų darbus kai mokiniai nesupranta.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, klasės yra draugiškos.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Mokiniai gerai jaučiasi bendraudami su kitais klasės mokiniais.	☐	☐	☐	☐	☐

4. Savęs vertinimas. Kaip mokinys, turintis specialiųjų ugdymosi poreikių, vertina save?					
TEIGINYS	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesu-tinku	Visiškai nesutinku
45. Mokiniai žino, kad jiems sekasi sunkiau mokytis nei kitiems klasės mokiniams.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Mokykloje mokiniai dažnai jaučiasi nemėgstami.	☐	☐	☐	☐	☐
47. Mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, patenkinti pažymiais, kuriuos gauna.	☐	☐	☐	☐	☐
48. Mokiniai galvoja, kad žinias, kurias gauna mokykloje, galės panaudoti ateityje.	☐	☐	☐	☐	☐
49. Mokiniais patinka mokytis mokykloje.	☐	☐	☐	☐	☐
50. Mokiniai turi draugų, kurie mokosi geriau už juos.	☐	☐	☐	☐	☐
51. Mokinius erzina, kai kiti gauna geresnius pažymius nei jie.	☐	☐	☐	☐	☐
52. Mokiniai nesusinervina kai gauna blogą pažymį.	☐	☐	☐	☐	☐
53. Klasės draugai mėgsta mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių.	☐	☐	☐	☐	☐
54. Mokiniai galvoja, kad galėtų mokytis geriau ir gauti geresnius pažymius.	☐	☐	☐	☐	☐
55. Mokiniai nori kuo greičiau baigti mokyklą, nes nepatinka mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐

AČIŪ už atsakymus ! ! !